ĢENERĀLADVOKĀTES VERICAS TRSTENJAKAS [*VERICA TRSTENJAK*] SECINĀJUMI,

sniegti 2008. gada 18. decembrī [1]

Satura rādītājs

I — Atbilstošās tiesību normas . . . . . I - 3723

A — Kopienu tiesības . . . . . I - 3723

B — Valsts tiesības . . . . . I - 3724

II — Fakti, pamata prāva un prejudiciālais jautājums . . . . . I - 3727

A — Fakti . . . . . I - 3727

1) Austrijā piemērotā saistošu grāmatu cenu sistēma . . . . . I - 3727

2) Pamata prāvas priekšvēsture . . . . . I - 3728

B — Pamata prāva . . . . . I - 3728

C — Prejudiciālie jautājumi . . . . . I - 3729

III — Tiesvedība Tiesā . . . . . I - 3730

IV — Atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem . . . . . I - 3730

A — Ievada apsvērumi . . . . . I - 3730

1) Saistošu grāmatu cenu sistēmu nozīme Kopienu tiesību kontekstā . . . . . I - 3730

2) Par prejudiciālo jautājumu saturu . . . . . I - 3731

B — Par pirmo prejudiciālo jautājumu . . . . . I - 3732

1) Lietas dalībnieku argumenti . . . . . I - 3732

1 — Oriģinālvaloda — vācu.

2) Tiesiskais vērtējums . . . . . I - 3734

a) Tirdzniecības noteikums . . . . . I - 3735

b) Piemērošana visiem saimnieciskās darbības subjektiem, kas darbojas valsts teritorijā . . . . . I - 3736

c) Vienāda pieeja austriešu un vācu grāmatu noietam . . . . . I - 3737

i) Vācu un austriešu grāmatām piemērotais atšķirīgais tiesiskais režīms I - 3737

— Tirdzniecības priekšrocību ievērošana . . . . . I - 3738

— Iespēja mazumtirdzniecībā piemērot 5 % atlaidi . . . . . I - 3739

— Secinājums . . . . . I - 3740

ii) Spēja negatīvi ietekmēt vācu grāmatu noietu . . . . . I - 3740

— Austrijas mazumtirdzniecības cenas vācu grāmatām ir noteiktas, ņemot vērā Vācijas tirgus apstākļus . . . . . I - 3741

— Papildu apsvērumi . . . . . I - 3741

iii) Secinājums . . . . . I - 3743

d) Secinājums . . . . . I - 3743

C — Par otro prejudiciālo jautājumu . . . . . I - 3743

1) Lietas dalībnieku argumenti . . . . . I - 3744

2) Tiesiskais vērtējums . . . . . I - 3745

D — Par trešo prejudiciālo jautājumu . . . . . I - 3747

1) Lietas dalībnieku argumenti . . . . . I - 3747

2) Tiesiskais vērtējums . . . . . I - 3750

a) Pienākums noslēgt pret konkurenci vērstu vienošanos, šādas vienošanās atbalstīšana vai tās ietekmes nostiprināšana . . . . . I - 3752

i) Pret konkurenci vērsta vienošanās? . . . . . I - 3752

ii) Pienākuma noteikšana, atbalstīšana vai ietekmes nostiprināšana . . . I - 3754

— Tiešs *Sammelrevers* 1993 turpinājums? . . . . . I - 3754

— Turpinājums, balstoties uz *BPrBG* 10. panta pārejas noteikumu? I - 3754

— Vai ir pietiekoši, ja pasākumiem ir līdzīgs saturs? . . . . . I - 3755

iii) Secinājums . . . . . I - 3757

b) Atbildības deleģēšana privātiem saimnieciskās darbības subjektiem par tādu lēmumu pieņemšanu, kas ietekmē ekonomiskās intereses . . . . . I - 3757

i) Pakārtotības nepieciešamības neesamība . . . . . I - 3758

ii) Deleģēšana privātiem saimnieciskās darbības subjektiem . . . . . I - 3760

iii) Dalībvalstu kompetences kultūras jomā ievērošana . . . . . I - 3762

— Valsts saistošu grāmatu cenu sistēma . . . . . I - 3764

— Citu EK līguma noteikumu ievērošana, it īpaši noteikumu par preču brīvu apriti . . . . . I - 3764

iv) Secinājums . . . . . I - 3765

V — Kopsavilkums . . . . . I - 3766

VI — Secinājumi . . . . . I - 3767

1. Izskatāmās prejudiciālā nolēmuma tiesvedības priekšmets ir *Oberster Gerichtshof der Republik Österreich* [Austrijas Republikas Augstākās tiesas] (turpmāk tekstā — "iesniedzējtiesa") uzdotais prejudiciālais jautājums. Iesniedzējtiesa grib noskaidrot, vai ar EKL 28. panta un EKL 30. panta noteikumiem par preču brīvu apriti aizliedz noteiktus saistošu grāmatu cenu sistēmas elementus, kādus tos ieviesa Austrija, pieņemot *Buchpreisbindungsgesetz* [Likumu par saistošām grāmatu cenām] (*BGBl.* 45/2000; turpmāk tekstā — "*BPrBG*"). Vēl tā grib noskaidrot, vai *BPrBG* ir saderīgs ar dalībvalstu pienākumu, kas izriet no EKL 10. panta otrās daļas, apvienojumā ar konkurences tiesību normām, kas izriet no EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta un EKL 81. panta.

2. Tādējādi šī lieta attiecas uz grāmatas kā preces un kā kultūras vērtības divējādo raksturu.

I — Atbilstošās tiesību normas

A — *Kopienu tiesības*

3. Saskaņā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu Kopienas darbība paredz sistēmu, kas nodrošina to, ka iekšējā tirgū nav izkropļota konkurence.

4. Atbilstoši EKL 10. panta 2. punktam dalībvalstis atturas no visiem pasākumiem, kas varētu traucēt EK līguma mērķu sasniegšanu.

5. Saskaņā ar EKL 28. pantu dalībvalstu starpā ir aizliegti importa kvantitatīvie ierobežojumi un citi pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.

6. EKL 30. pants nosaka, ka EKL 28. panta noteikumi neliedz noteikt importa, eksporta vai tranzīta aizliegumus vai ierobežojumus, kas pamatojas uz sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem, uz cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības, kā arī dzīvnieku un augu aizsardzības, nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzības, vai rūpnieciskā un komerciālā īpašuma aizsardzības apsvērumiem. Šādus aizliegumus vai ierobežojumus tomēr nedrīkst piemērot dalībvalstu tirdzniecībā kā patvaļīgas diskriminācijas vai slēptas ierobežošanas līdzekļus.

7. EKL 81. panta 1. punktā ir noteikts:

"Turpmāk norādītais ir aizliegts kā nesaderīgs ar kopējo tirgu: visi nolīgumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū, un jo īpaši darbības, ar kurām:

a) tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas, vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus; [..]"

8. EKL 81. panta 3. punkts nosaka, ka EKL 81. panta 1. punktu tomēr var atzīt par nepiemērojamu jebkuram starp uzņēmumiem noslēgtam nolīgumam vai nolīgumu kategorijai vai jebkuram uzņēmumu apvienības pieņemtam lēmumam vai lēmumu kategorijai vai arī saskaņotai darbībai vai darbību kategorijai, kas palīdz uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu, vai veicina tehnisku vai saimniecisku attīstību, reizē ļaujot patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem, un kas:

a) neuzspiež attiecīgiem uzņēmumiem ierobežojumus, kuri nav obligāti vajadzīgi, lai sasniegtu šos mērķus;

b) neļauj šādiem uzņēmumiem likvidēt konkurenci attiecībā uz šo ražojumu būtisku daļu.

9. Atbilstoši EKL 151. panta 4. punktam Kopiena, rīkojoties saskaņā ar citiem EK līguma noteikumiem, ņem vērā kultūras aspektus, it īpaši, lai respektētu un veicinātu kultūru daudzveidību.

B — *Valsts tiesības*

10. Austrijas *BPrBG* izvilkuma veidā ir noteikts:

“Piemērošanas joma

1. pants.

Šis federālais likums attiecas uz grāmatu un mūzikas izdevumu vācu valodā izdošanu, importu un tirdzniecību, izņemot pārrobežu elektronisko tirdzniecību. Tā mērķis ir regulēt cenu, ņemot vērā grāmatu kā kultūras preču nozīmi, to, ka patērētāju interesēs ir atbilstošas grāmatu cenas, un grāmatu tirdzniecības ekonomiskos apstākļus.

Terminu skaidrojums

2. pants.

Šī federālā likuma izpratnē

1. izdevējs ir persona, kas profesionāli nodrošina 1. pantā minētās preces izdošanu, ražošanu un izplatīšanu;

2. importētājs ir persona, kas 1. pantā minēto preci profesionāli ieved Austrijā pārdošanai [..]

Cenu noteikšana

3. panta

1. punkts. 1. pantā minētās preces izdevējam vai importētājam ir pienākums federālajā teritorijā tā izdotajai vai tā importētājai 1. pantā minētajai precei noteikt mazumtirdzniecības cenu un to paziņot.

2. punkts. Importētājs nedrīkst samazināt izdevēja izdošanas valstī noteikto vai ieteikto mazumtirdzniecības cenu vai izdevēja, kas reģistrēts ārpus Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ) dalībvalstīm, federālajā teritorijā ieteikto mazumtirdzniecības cenu, atskaitot tajā ietverto apgrozījuma nodokli.

3. punkts. Importētājs, kurš 1. pantā minētās preces pērk valstī, kas ir noslēgusi Līgumu par Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ), par zemāku iepirkuma cenu nekā parastā iepirkuma cena, pretēji 2. pantā noteiktajam var noteikt zemāku cenu par izdevēja izdošanas valstī noteiktajām vai ieteiktajām cenām vai reimportēšanas gadījumā — par iekšzemes izdevēja noteikto cenu attiecībā pret iegūto tirdzniecības priekšrocību.

4. punkts. Reimportētajām 1. pantā minētajām precēm 3. punkts nav piemērojams, ja tās ir izvestas tikai ar mērķi tās ievest atpakaļ, lai apietu šo federālo likumu.

5. punkts. Pie 1. pantā minētās preces mazumtirdzniecības cenas, kas noteikta saskaņā ar no 1. punkta līdz 4. punktam, ir jāpieskaita Austrijā spēkā esošais apgrozījuma nodoklis.

[..]

Saistoša cena

5. panta

1. punkts. Mazumtirgotājam, pārdodot 1. pantā minēto preci gala patērētājiem, saskaņā ar 3. punktu noteiktā mazumtirdzniecības cena drīkst būt augstākais par 5 % zemāka.

2. punkts. Mazumtirgotāji ekonomiskajā apgrozībā konkurences apsvērumu dēļ nedrīkst paziņot samazinātas mazumtirdzniecības cenas 1. punktā izpratnē.

[..]

Cenu noteikšanas un saistošu cenu pārkāpumi

7. panta

1. punkts. No 3. panta 1. punkta līdz 4. punktam, 4. panta 1. punkta, kā arī no 5. panta 1. punkta līdz 3. punktam pārkāpumi tiek uzskatīti par *Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb* [Likums negodīgas konkurences apkarošanai], *BGBl.* Nr. 448/1984, attiecīgajā laikā spēkā esošajā redakcijā, 1. panta pārkāpumiem.

[..]

10. pants.

Attiecībā uz 1. pantā minētajām precēm, kas laistas tirdzniecībā pirms šī Federālā likuma spēkā stāšanās par stingri noteiktu veikala cenu, kas bija publicēta piegādājamo grāmatu

sarakstā, 2000. gada 20. jūnija izdevumā, šī cena tiek uzskatīta par izdevēja vai importētāja noteikto cenu šī Federālā likuma izpratnē."

II — Fakti, pamata prāva un prejudiciālais jautājums

A — *Fakti*

1) Austrijā piemērotā saistošu grāmatu cenu sistēma

11. Līdz 2000. gada 30. jūnijam Austrijā, Vācijā un Šveicē uzņēmumi savā darbībā piemēroja saistošu grāmatu cenu pārrobežu sistēmu, tā dēvēto *Sammelrevers* 1993 (grāmattirgotāju līgumiskās saistības par izdevēju noteiktām izdevumu cenām). Šī līgumiskā sistēma izpaudās kā tipveida līgums, kas tika noslēgts starp attiecīgajiem izdevējiem, vairumtirgotājiem un mazumtirgotājiem un it īpaši attiecās uz grāmatām vācu valodā. Horizontālā līmenī starp izdevējiem nebija paredzēta nekāda vienošanās. Atsevišķo līgumu noslēgšanu un kontroli nodrošināja centralizēti ar attiecīgu pilnvaroto personu starpniecību.

12. Galvenais *Sammelrevers* 1993 sistēmā bija noteikt cietu mazumtirdzniecības cenu, proti, cenu, ko mazumtirgotāji drīkstēja pieprasīt no gala patērētājiem. *Sammelrevers* 1993 mazumtirgotājiem uzlika par pienākumu ievērot izdevēju noteikto mazumtirdzniecības cenu kā fiksēto cenu [2]. Izdevējs varēja brīvi noteikt mazumtirdzniecības cenu. Tomēr pēc mazumtirdzniecības cenas noteikšanas tam bija pienākums kontrolēt, lai tā tiktu ievērota.

13. Pēc Austrijas pievienošanās Eiropas Savienībai Komisija 2000. gada 8. februārī pieprasīja līdz 2000. gada 30. jūnijam novērst jebkādu *Sammelrevers* 1993 pārrobežu ietekmi [3]. Atbildot uz šo pieprasījumu, Komisijai tika iesniegta *Sammelrevers* 1993 grozīta versija, atbilstoši kurai it īpaši bija paredzēts atcelt vertikālo cenu noteikšanu starp Vācijas izdevējiem, no vienas puses, un Austrijas vairumtirgotājiem un mazumtirgotājiem, no otras puses, kā arī starp Austrijas izdevējiem, no vienas puses, un Vācijas vairumtirgotājiem un mazumtirgotājiem, no otras puses. Komi-

2 — Vertikālai mazumtirdzniecības cenu noteikšanai vajadzēja ļaut izdevējiem piemērot jauktu cenu aprēķināšanas veidu. Tās mērķis bija nodrošināt, lai attiecīgais izdevējs papildus ieņēmumus, ko tas ieguva no pieprasītu grāmatu pārdošanas par augstāku cenu, izmantotu mazāk pieprasītu grāmatu līdzfinansēšanai. Tādējādi vajadzēja veicināt it īpaši grāmatas kā kultūras vērtības statusu un literārā piedāvājuma daudzveidību, it īpaši to grāmatu, kas tika izdotas nelielā tirāžā un bija domātas nelielam lasītāju lokam. Pārējie mērķi ir atspoguļoti Fezer, K.-H., "Die Buchpreisbindung im Europäischen Binnenmarkt", *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 1991, 141. lpp. Skat. arī Heker, H., "Buchpreisbindung", izdevumā: Schwarze, J., Becker, J., *Geistiges Eigentum und Kultur im Spannungsfeld nationaler Regelungskompetenz und europäischem Wirtschafts- und Wettbewerbsrecht*, Nomos, 1998, 116. un 117. lpp.

3 — Pirms tam attiecīgās izdevniecības bija lūgušas Komisiju atzīt, ka *Sammelrevers* 1993 neizpilda EKL 81. panta 1. punkta prasības (negatīvs apstiprinājums) vai pakārtoti atbrīvot no vienošanās saskaņā ar EKL 81. panta 3. punktu (atbrīvojums). Komisija savus iebildumus paziņoja jau 1998. gada 22. janvārī. Situācijas attīstību līdz *BPrBG* pieņemšanai atspoguļo Engelmann, M., *Die Zukunft der Buchpreisbindung im Europäischen Binnenmarkt*, dissertation.de, 2001, 125.–165. lpp.

sija uzskatīja, ka ar šādiem nosacījumiem jūtami netiks ietekmēta tirdzniecība starp dalībvalstīm. 2000. gada 30. jūnijā Austrijas izdevēji, vairumtirgotāji un mazumtirgotāji izstājās no *Sammelrevers* 1993 [4].

14. 2000. gada 30. jūnijā Austrijā tika pieņemts *BPrBG*. Šī ar likumu noteiktā saistošu grāmatu cenu sistēma paredz vertikālu cenu noteikšanu, tomēr salīdzinājumā ar *Sammelrevers* 1993 to it īpaši raksturo šādas atšķirības: tagad mazumtirdzniecības cenas ir minimālās, nevis fiksētās cenas. Atbilstoši *BPrBG* 3. panta 3. punktam tirdzniecības priekšrocības var tikt ņemtas vērā, nosakot mazumtirdzniecības cenu. Saskaņā ar *BPrBG* 5. punktu mazumtirgotāji noteikto mazumtirdzniecības cenu var samazināt par 5 %.

2) Pamata prāvas priekšvēsture

15. Atbilstoši *BPrBG* 4. panta 2. punktam *Fachverband für die Buch- und Medienwirtschaft* [Federālā grāmatu un plašsaziņas līdzekļu industrijas profesionālā apvienība] (turpmāk tekstā — "Apvienība") publicē mazumtirdzniecības cenas, kas mazumtirgotājiem saskaņā ar *BPrBG* 3. panta 1. punktu ir jāņem vērā, pārdodot Austrijā grāmatas (turpmāk tekstā jēdziens "Austrijas mazumtirdzniecības cenas" tiek lietots attiecībā uz mazumtirdzniecības cenām, kas tiek piemērotas saskaņā ar Austrijas *BPrBG*, turpretī jēdziens "Vācijas mazumtirdzniecības cenas" tiek lietots attiecībā uz mazumtirdzniecības cenām, kas tiek piemērotas atbilstoši Vācijas *Buchpreisbindungsgesetz* [Likumam par saistošām grāmatu cenām]). Apvienība kontrolē, vai mazumtirgotāji, reklamējot grāmatas, kurām saskaņā ar *BPrBG* 1. punktu ir saistoša cena, ievēro noteikto mazumtirdzniecības cenu.

16. *Libro Handelsgesellschaft mbH* (turpmāk tekstā — "*Libro*") darbojas Austrijā, kur tā lielos apmēros pārdod Vācijā izdotas grāmatas (turpmāk tekstā attiecībā uz Vācijā izdotām grāmatām tiks lietots apzīmējums "vācu grāmatas", attiecībā uz Austrijā izdotām grāmatām — apzīmējums "austriešu grāmatas"; no tiem jānošķir vārdkopas "grāmatas vācu valodā" un "grāmatas citās valodās", kam ir nozīme, piemērojot *BPrBG*).

B — *Pamata prāva*

17. No 2006. gada augusta *Libro* reklamēja vācu grāmatu tirdzniecību Austrijā par Vācijas mazumtirdzniecības cenām (EUR 19,90), kas tādējādi bija mazākas par

4 — Par *Sammelrevers* un procedūru Komisijā skat. it īpaši Bunte, H.-J., "Die grenzüberschreitende Buchpreisbindung zwischen Deutschland und Österreich", izdevumā: *Beiträge zum Unternehmensrecht, Festschrift für Hans-Georg Koppensteiner*, Orac Verlag, 2001, 307.–310. lpp.

Austrijas mazumtirdzniecības cenām (EUR 20,50). Šajā sakarā Apvienība lūdza pieņemt pagaidu noregulējumu, liekot *Libro* pārtraukt cenu reklamēšanu, kas ir zemākas par Austrijas mazumtirdzniecības cenām.

18. Pirmās instances tiesa apmierināja Apvienības prasību. Otrās instances tiesa atstāja spēkā šo spriedumu. *Libro* par šo spriedumu cēla kasācijas sūdzību, kas iesniedzējtiesai ir jāizlemj pēdējā instancē. Iesniedzējtiesa šaubās, vai daži *BPrBG* elementi ir saderīgi ar Kopienu tiesībām.

C — *Prejudiciālie jautājumi*

19. Iesniedzējtiesa Tiesai ir uzdevusi šādus prejudiciālos jautājumus:

"1) Vai EKL 28. pants ir jāinterpretē tā, ka tas *principā* aizliedz piemērot tādas valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām tikai vācu valodā publicētu grāmatu importētājiem ir pienākums noteikt un publiski paziņot mazumtirgotājam saistošu iekšzemē ievestu grāmatu pārdošanas cenu, turklāt importētājs nedrīkst pārsniegt izdevēja izdevējvalstī noteikto vai ieteikto mazumtirdzniecības cenu vai arī izdevēja, kura juridiskā adrese nav valstī, kas ir noslēgusi Līgumu par Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ), iekšzemē ieteikto mazumtirdzniecības cenu, atskaitot tur ietverto apgrozījuma nodokli, bet pastāv izņēmums, ka importētājs, kurš valstī, kas ir noslēgusi EEZ līgumu, grāmatas pērk par zemāku cenu nekā parastā cena, var atbilstoši iegūtajai tirdzniecības priekšrocībai samazināt izdevēja izdevējvalstī noteikto vai ieteikto cenu, bet reimportēšanas gadījumā — iekšzemes izdevēja noteikto cenu?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša:

Vai pirmajā jautājumā minētais valsts tiesiskais regulējums — EKL 28. pantam principā pretrunā esošie, iespējams, arī kā preču brīvu apriti ietekmējoši pārdošanas noteikumi — par saistošu grāmatu cenu, kura mērķis ir vispārēji raksturots kā nepieciešamība ņemt vērā grāmatu kā kultūras preču nozīmi, to, ka patērētāju interesēs ir atbilstošas grāmatu cenas, un grāmatu tirdzniecības ekonomiskos apstākļus, ir attaisnojams saskaņā ar EKL 30. pantu vai 151. pantu, piemēram, tāpēc, ka grāmatu izdošanas atbalstīšana, grāmatu daudzveidība par regulētām cenām un grāmattirgotāju dažādība ir vispārējās interesēs, lai gan nav empīrisku datu, kas liecinātu, ka tiesību aktos

regulēta grāmatu cena ir piemērots līdzeklis nospraustā mērķa sasniegšanai?

3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša:

Vai pirmajā jautājumā minētais valsts tiesiskais regulējums par saistošu grāmatu cenu ir saderīgs ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu, 10. pantu un 81. pantu, lai gan ar to hronoloģiski un pēc būtības tika turpinātas iepriekšējās grāmattirgotāju līgumiskās saistības par izdevēju noteiktām izdevumu cenām (*Sammelrevers* sistēma 1993) un aizstāta šī līgumiskā sistēma?"

III — Tiesvedība Tiesā

20. 2007. gada 13. novembra lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā ir reģistrēts 2007. gada 29. novembrī. Rakstveida procesā savus apsvērumus iesniedza *Libro*, Apvienība, Austrijas valdība, Vācijas valdība, Francijas valdība, Spānijas valdība, Komisija un EBTA uzraudzības iestāde. 2008. gada 16. oktobra tiesas sēdē savus apsvērumus izklāstīja *Libro*, Apvienība, Austrijas valdība, Vācijas valdība, Spānijas valdība, Komisija un EBTA uzraudzības iestāde.

IV — Atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem

A — *Ievada apsvērumi*

1) Saistošu grāmatu cenu sistēmu nozīme Kopienu tiesību kontekstā

21. Šī nav pirmā reize, kad Tiesai ir jālemj par saistošu grāmatu cenu sistēmas saderību ar Kopienu tiesībām [5]. Tas nepārsteidz. Ar saistošu grāmatu cenu sistēmām, kuru pastāvēšanu to atbalstītāji pamato ar grāmatas kā kultūras vērtības statusu, grāmatu daudzveidību un iedzīvotāju apgādi ar grāmatām par atbilstīgām cenām [6], mazumtirdzniecībā, balstoties uz izdevēju vai importētāju norādēm, tiek noteiktas grāmatu mazumtirdzniecības cenas. Tādējādi saistošu grāmatu cenu sistēmas ietver sevī (vertikālu) cenu noteikšanu, kas neiekļaujas vienā konkrētā tirgus līmenī.

22. Vertikāla cenu noteikšana ir pasākums, kas parasti rada jautājumu par attiecīgā pasākuma saderību ar Kopienu tiesībām.

5 — Skat. it īpaši Tiesas 1984. gada 17. janvāra spriedumu apvienotajās lietās 43/82 un 63/82 *VBVB* un *VBBB*/Komisija (*Recueil*, 19. lpp.); 1985. gada 10. janvāra spriedumu lietā 229/83 *Leclerc*/*Au blé vert* (*Recueil*, 1. lpp.); 1986. gada 23. oktobra spriedumu lietā 355/85 *Cognet* (*Recueil*, 3231. lpp.); 1988. gada 14. jūlija spriedumu lietā 254/87 *Syndicat des libraires de Normandie* (*Recueil*, 4457. lpp.); 1995. gada 17. janvāra spriedumu lietā C-360/92 P *Publishers Association*/Komisija (*Recueil*, I-23. lpp.); 2000. gada 3. oktobra spriedumu lietā C-9/99 *Échirolles Distribution* (*Recueil*, I-8207. lpp.).

6 — Iepriekš 2. zemsvītras piezīmē minētais Heker, H., 116. lpp.

Šajā sakarā ir jānošķir saistošu grāmatu cenu sistēmas, kuras pamatā ir nolīgumi starp uzņēmumiem, no tādām, kuras izveido pēc dalībvalstu rīkojuma. Ja saistošu grāmatu cenu sistēma ir balstīta uz nolīgumiem starp uzņēmumiem, šādā gadījumā vertikālā cenu noteikšana it īpaši rada jautājumus par tās saderību ar EKL 81. pantu. Ja saistošu grāmatu cenu sistēma ir izveidota pēc dalībvalsts rīkojuma, šādā gadījumā it īpaši rodas jautājums par tās saderību ar preču brīvu apriti atbilstoši EKL 28. un turpmākiem pantiem.

23. Izskatāmajā lietā runa ir par saistošu grāmatu cenu sistēmu, kas balstīta uz valsts īstenotu pasākumu — *BPrBG*. Ņemot vērā, ka pirms *BPrBG* darbojās uzņēmumu noteikta saistošu grāmatu cenu sistēma, paralēli jautājumam par tās saderību ar EKL 28. un turpmākiem pantiem rodas jautājums, vai pieņemdams *BPrBG* Austrijas likumdevējs nav ievērojis dalībvalstu lojalitātes pienākumu, kas izriet no EKL 10. panta 2. punkta apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu.

24. Eiropas Parlaments un Padome ir pauduši pozitīvu pamatnostāju attiecībā uz dalībvalstu saistošu grāmatu cenu sistēmām [7].

7 — Skat. Parlamenta 1999. gada 16. decembra rezolūciju (OV 2000, C 296, 210. lpp.) un Padomes 2001. gada 12. februāra rezolūciju (OV 2001, C 73, 5. lpp.).

2) Par prejudiciālo jautājumu saturu

25. Prejudiciālā nolēmuma procedūrā Tiesas uzdevums ir tikai sniegt atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem. Valsts tiesas kompetencē ir atpazīt un iesniegt Tiesai jautājumus, kam ir nozīme pamata prāvas iztiesāšanā. Šī iemesla dēļ lietas dalībnieku argumentus principā var ņemt vērā tikai tiktāl, ciktāl tiem ir nozīme, lai atbildētu uz prejudiciālajiem jautājumiem [8]. Tādēļ es neizvērtēšu lietas dalībnieku argumentus, kas pārsniedz prejudiciālo jautājumu apjomu.

26. Izskatāmajā lietā galvenais jautājums ir par tādu valsts tiesību normu kā *BPrBG* 3. pants. Tas, no vienas puses, attiecas uz austriešu grāmatām, no otras puses, uz grāmatām, kas tiek izdotas citās Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu (turpmāk tekstā — "EEZ") dalībvalstīs. Ņemot vērā, ka pamata prāvā ir runa par vācu grāmatām, tālāk es izvērtēšu tikai *BPrBG* 3. panta piemērošanu austriešu un vācu grāmatām [9].

8 — Tiesa nevar lietas dalībnieka apsvērumus izmantot par pamatu, lai izskatītu vēl citus, valsts tiesas neiesniegtus prejudiciālus jautājumus, skat. Tiesas 1988. gada 5. oktobra spriedumu lietā 247/86 *Alsatel* (*Recueil*, 5987. lpp., 8. lpp.); 1997. gada 10. jūlija spriedumu lietā C-261/95 *Palmisani* (*Recueil*, I-4025. lpp., 31. punkts); 2000. gada 6. jūlija spriedumu lietā C-402/98 *ATB* u.c. (*Recueil*, I-5501. lpp., 29. punkts); 2004. gada 12. februāra spriedumu lietā C-236/02 *Slob* (*Recueil*, I-1861. lpp., 29.–30. punktam); Lenaerts, K., Arts, D., Maselis, I., Procedural Law of the European Union, Sweet & Maxwell, 2. izdevums, 2-020. punkts.

9 — Šie apsvērumi attiecas arī uz grāmatām vācu valodā, kas tiek izdotas citās dalībvalstīs.

B — *Par pirmo prejudiciālo jautājumu*

27. Uzdodot pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā grib noskaidrot, vai EKL 28. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tāda valsts tiesību norma kā *BPrBG* 3. pants ir uzskatāma par pasākumu ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību.

1) Lietas dalībnieku argumenti

28. Lietas dalībnieku argumentus būtībā var apkopot šādi.

29. Pēc *Libro, EBTA uzraudzības iestādes* un *Komisijas* domām EKL 28. pants ir interpretējams tādējādi, ka tāda valsts tiesību norma kā *BPrBG* 3. pants ir uzskatāma par pasākumu ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību.

30. *BPrBG* 3. pants paredz atšķirīgi piemērojamus nosacījumus mazumtirdzniecības cenas noteikšanai Austrijā. Austriešu grāmatu gadījumā Austrijas izdevniecība šo cenu var noteikt pēc brīvas izvēles. Turpretī vācu grāmatu gadījumā importētājs principā nedrīkst noteikt par Vācijas mazumtirdzniecības cenu zemāku cenu.

31. Izņēmuma noteikumi, kas izriet no *BPrBG* 3. panta 3. punkta, saskaņā ar ko var tikt ņemtas vērā tirdzniecības priekšrocības, un kas izriet no *BPrBG* 5. punkta, atbilstoši kuram mazumtirdzniecībā var piemērot atlaidi līdz 5 % apmērā, nevar izlīdzināt nevienlīdzīgo attieksmi.

32. Ievērojamas grūtības rastos, piemērojot *BPrBG* 3. panta 3. punktu, it īpaši, kas attiecas uz jēdzieniem "parastā iepirkuma cena" un "īpašas iepirkuma priekšrocības". Informācija par parastām iepirkuma cenām un īpašām iepirkuma priekšrocībām nav publiski pieejama, bet gan ir komercnoslēpums un tādēļ praktiski nav iegūstama.

33. Tas apstāklis, ka atbilstoši *BPrBG* 5. pantam mazumtirgotāji var piemērot 5 % atlaidi no Austrijas mazumtirdzniecības cenas, nav pietiekams, lai kompensētu vācu grāmatām nodarīto kaitējumu. Šo atlaidi nevar reklamēt.

34. Komisija un EBTA uzraudzības iestāde uzskata, ka *BPrBG* 3. pants ir atšķirīgi piemērojams tirdzniecības noteikums. Pēc *Libro* domām, šāda tirdzniecības noteikuma esamība ir apšaubāma. Uz vācu grāmatām vienmēr ir uzdrukātas vai uzlīmētas Vācijas mazumtirdzniecības cenas. Atšķirīgā Vācijas (7 %) un Austrijas (10 %) PVN apmēra dēļ grāmatas ir no jauna jāmarķē. Tādējādi tas ir ar preci saistīts noteikums.

35. Visbeidzot, *Libro* diskrimināciju saskata arī *BPrBG* piemērošanā tikai attiecībā uz grāmatām vācu valodā, turpretī Komisija to tā neuzskata.

36. Pēc *Apvienības* un *tiesvedībā iesaistīto dalībvalstu valdību domām*, tāds pasākums kā *BPrBG* 3. pants nav uzskatāms par pasākumu ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību.

37. Esot izpildīti *Keck* atkāpes nosacījumi. Austrijas mazumtirdzniecības cenas noteikšana ir tirdzniecības noteikums, kas tiesiski un faktiski paredz vienādu attieksmi pret vietējām un ārvalstu precēm.

38. Tāds valsts tiesiskais regulējums kā *BPrBG* 3. pants ir piemērojams austriešu un vācu grāmatām. Situācija, ka austriešu grāmatām Austrijas mazumtirdzniecības cena ir jānosaka Austrijas izdevējam, bet vācu grāmatām tā ir jānosaka šo grāmatu importētājam, nav uzskatāma par diskrimināciju.

39. Turklāt Austrijas un Vācijas tirgus ir identisks. Vācijas izdevējs pie tam attiecībā uz Austriju var īstenot pats savu cenu politiku, piešķirot importētājam tirdzniecības priekšrocības, ko importētājs pēc tam var ņemt vērā, atbilstoši *BPrBG* 3. pantam nosakot Austrijas mazumtirdzniecības cenu.

40. Ciktāl atšķirīgā PVN apmēra dēļ vācu grāmatu Austrijas mazumtirdzniecības cena ir lielāka par Vācijas mazumtirdzniecības cenu, mazumtirgotājs to atbilstoši *BPrBG* 5. pantam var izlīdzināt, samazinot Austrijas mazumtirdzniecības cenu līdz pat 5 %. Turklāt ir jāņem vērā, ka atšķirīgo PVN likmju noteikšana ir dalībvalstu kompetencē.

41. *BPrBG* piemērošana tikai attiecībā uz grāmatām vācu valodā nav diskriminācija. Saistošu grāmatu cenu piemērošana arī

grāmatām citās valodās būtiski ierobežotu preču apriti. Šādu *BPrBG* piemērošanu pamato arī objektīvi apstākļi.

42. Austrijas valdība norāda, ka *BPrBG* 3. pants atbilsts prasībām, kādas judikatūrā ir noteiktas — spriedumā lietā *Leclerc/Au blé vert* [10]. Tā ļauj importētājiem ņemt vērā tirdzniecības priekšrocības, nosakot Austrijas mazumtirdzniecības cenas.

43. Vācijas valdība uzskata, ka Austrijas un Vācijas saistošu grāmatu cenu sistēmu savstarpējais respekts attiecībā uz otras valsts teritorijā noteikto cenu ļauj to interpretēt kā kopīgu un saskaņotu tirgus organizāciju, kas izslēdz diskrimināciju.

2) Tiesiskais vērtējums

44. Vispirms gribu precizēt, ka grāmatas ietilpst preču brīvas aprites materiālajā piemērošanas jomā. Grāmatas vienlaicīgi var būt ekonomiska un kultūras vērtība [11]. Tomēr šis divējādais raksturs nenozīmē, ka uz tām neattiecas preču brīva aprite.

45. Iesniedzējtiesa mums jautā, vai EKL 28. pants ir interpretējams tādējādi, ka tāda valsts tiesību norma kā *BPrBG* 3. pants ir uzskatāma par pasākumu ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību.

46. Saskaņā ar EKL 28. pantu dalībvalstu starpā ir aizliegti importa kvantitatīvie ierobežojumi un citi pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību. Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai par pasākumu ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību EKL 28. panta izpratnē ir uzskatāms jebkāds dalībvalstu tirdzniecības regulējums, kas tieši vai netieši, faktiski vai iespējami varētu ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm (*Dassonville* formula) [12]. Tomēr Tiesa ir precizējusi, ka valsts tiesību normas, ar ko ierobežo vai aizliedz dažus tirdzniecības veidus un kas, pirmkārt, attiecas uz visiem iesaistītajiem saimnieciskās darbības subjektiem, kuri darbojas valsts teritorijā, un, otrkārt, kā

10 — 5. zemsvītras piezīme.

11 — Everling, U., "Buchpreisbindung im deutschsprachigen Raum und europäisches Gemeinschaftsrecht", izdevumā: *Die Buchpreisbindung aus europarechtlicher, ökonomischer und kulturhistorischer Sicht*, Verlag der Einzelhändler-Vereinigung, 1997, 7. lpp.

12 — 1974. gada 11. jūlija spriedums lietā 8/74 *Dassonville* (*Recueil*, 837. lpp., 5. punkts).

juridiski, tā faktiski vienādi skar valsts preču un ārvalsts preču tirdzniecību, nav tādi, kas tieši vai netieši, faktiski vai iespējami ierobežo tirdzniecību starp dalībvalstīm (*Keck* izņēmums) [13].

47. Tādējādi no *Dassonville* formulas un *Keck* izņēmuma izriet, ka arī tirdzniecības noteikumi (a), kas attiecas uz visiem iesaistītajiem saimnieciskās darbības subjektiem attiecīgās dalībvalsts teritorijā (b), ir pasākumi ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību, ja tie juridiski un faktiski atšķirīgi skar valsts preču un ārvalsts preču tirdzniecību (c).

a) Tirdzniecības noteikums

48. Cenu regulējumus, it īpaši tos, kas attiecas uz pārdošanu gala patērētājiem, Tiesa sistemātiski ir uzskatījusi par tirdzniecības noteikumiem [14]. Tāds tiesiskais regulējums kā *BPrBG* 3. pants attiecas uz Austrijas mazumtirdzniecības cenas apmēru, tātad uz cenu, kas kā zemākā iespējamā mazumtirgotājiem Austrijā ir jāpieprasa no gala patērētājiem. Kā izriet gan no teksta, gan no judikatūras, šāds tiesisks regulējums ir tirdzniecības noteikums.

49. *Libro* to apšauba.

50. *Libro* apgalvojums, ka *Keck* izņēmums attiecas tikai uz *noteiktiem* tirdzniecības noteikumiem, bet *BPrBG* 3. pantu tā pārrobežu rakstura dēļ nevar kvalificēt kā šādu *noteiktu* tirdzniecības noteikumu *Keck* izņēmuma izpratnē, nepārliecina. Pirmkārt, līdz šim Tiesas judikatūrā *Keck* izņēmuma attiecināšanai tikai uz *noteiktiem* tirdzniecības noteikumiem nav bijusi būtiska nozīme [15]. Otrkārt, nedomāju, ka papildinājumu "*noteikts*" var interpretēt tādējādi, ka *Keck* izņēmums nav piemērojams pārrobežu situācijās. Ņemot vērā, ka pārrobežu raksturs ir priekšnoteikums EKL 28. panta piemērošanai, šādas pieejas rezultātā *Keck* izņēmums nebūtu izmantojams.

13 — Tiesas 1993. gada 24. novembra spriedums apvienotajās lietās C-267/91 un C-268/91 *Keck* un *Mithouard* (*Recueil*, I-6097. lpp., 16. punkts). Uzskatu, ka *Keck* izņēmuma piemērošana nevar būt par iemeslu, lai EKL 28. pantu piemērotu shematiski. Gluži pretēji, piemērojot *Keck* izņēmumu ir jāņem vērā Tiesas pamatojums šī sprieduma 17. punktā, ka šāda tiesiska regulējuma piemērošana citu dalībvalstu izcelsmes ražojumiem nav uzskatāma par tādu, kas liedz šiem ražojumiem *pieeju tirgum* vai traucē šo pieeju vairāk nekā vietējiem ražojumiem. Pēc manām domām, galvenais ir tas, vai dalībvalsts pasākums var liegt vai traucēt pieeju tirgum.

14 — Iepriekš 13. zemsvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās *Keck* un *Mithouard*, 16.–18. punkts; 1995. gada 11. augusta spriedums lietā C-63/94 *Belgapom* (*Recueil*, I-2467. lpp., 13. punkts).

15 — Man nav zināms neviens spriedums, kurā šim kritērijam būtu bijusi svarīga nozīme. Müller-Graf, P.-C. izdevumā Groeben/Schwarze, Vertrag über die Europäische Union und Vertrag zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft, 1. sējums, 6. izdevums, 2003, 28. pants, 252. un 247. punkts, norāda uz to, ka šajā nošķiršanas elementā nav materiāla vērtēšanas vai norobežošanas ideja.

51. *Otrkārt*, *Libro* apgalvo, ka *BPrBG* 3. pants ir ar preci saistīts pasākums un tādējādi tas nav tirdzniecības noteikums. Austrijas mazumtirdzniecības cena vācu grāmatām principā nedrīkst būt zemāka par Vācijas mazumtirdzniecības cenu. Aprēķinot Austrijas mazumtirdzniecības cenu saskaņā ar *BPrBG* 3. panta 2. punktu ir jāatrēķina Vācijas PVN 7 % apmērā un jāpieskaita Austrijas PVN 10 % apmērā. Tā rezultātā Austrijas mazumtirdzniecības cena principā ir augstāka par Vācijas mazumtirdzniecības cenu. Uz vācu grāmatām vienmēr ir uzdrukātas vai uzlīmētas Vācijas mazumtirdzniecības cenas. Tādējādi *BPrBG* 3. pants ir par iemeslu tam, ka vācu grāmatas pārdošanai Austrijā ir no jauna jāmarķē.

52. Šajā sakarā pietiek atzīt, ka arī ar preci saistīti tiesiski regulējumi var būt tirdzniecības noteikumi. Judikatūrā es nesaskatu, ka tā tirdzniecības noteikumus, no vienas puses, pretstatītu ar preci saistītiem tiesiskiem regulējumiem, no otras puses. Judikatūrā drīzāk aprobežojas ar atzinumu, ka ar preci saistītiem tiesiskiem regulējumiem sistemātiski ir faktiski diskriminējoša ietekme un tādēļ tie savādāk nekā citi tirdzniecības noteikumi var atšķirīgi ietekmēt vietējo un ārvalstu preču tirdzniecību [16]. Tādējādi tas apstāklis, ka valsts tiesiskais regulējums, iespējams, ir attiecināms uz precēm, nenozīmē, ka tas nav tirdzniecības noteikums, bet var nozīmēt, ka tas ir tirdzniecības noteikums, kas faktiski atšķirīgi ietekmē valsts preču un citu dalībvalstu preču tirdzniecību [17].

53. Līdz ar to runa ir par tirdzniecības noteikumu. Tomēr tas nenozīmē, ka tādējādi ir izpildīti *Keck* izņēmuma nosacījumi.

b) Piemērošana visiem saimnieciskās darbības subjektiem, kas darbojas valsts teritorijā

54. Šis tirdzniecības noteikums attiecas arī uz visiem saimnieciskās darbības subjektiem, kas darbojas valsts teritorijā. Tāds tiesiskais regu-

16 — 1995. gada 6. jūlija spriedums lietā C-470/93 *Mars* (*Recueil*, I-1923. lpp., 12. punkts); 2000. gada 12. oktobra spriedums lietā C-3/99 *Ruwet* (*Recueil*, I-8749. lpp., 46. punkts); 2001. gada 13. septembra spriedums lietā C-169/99 *Schwarzkopf* (*Recueil*, I-5901. lpp., 39. punkts); 2004. gada 14. decembra spriedums lietā C-309/02 *Radlberger Getränkegesellschaft* un *S. Spitz* (Krājums, I-11763. lpp., 72. punkts). Iemesls ir tāds, ka ar precēm saistīts tiesiskais regulējums, kurā noteikts vai ar kuru aizliegts noteikta kādas preces marķēšana, sistemātiski liek attiecīgajiem tirgus dalībniekiem atšķirīgi iepakot konkrēto preci atkarībā no vietas, kur tā tiek laista tirgū, un ka tas rada papildus iepakošanas izdevumus. Tas var apgrūtināt pieeju tirgum.

17 — Par faktisko diskrimināciju skat. zemsvītras 30. piezīmi.

lējums kā *BPrBG* 3. pants tomēr attiecas, no vienas puses, uz Austrijas izdevējiem, savukārt no otras puses, — uz vācu grāmatu importētājiem. Tādējādi attieksme pret vācu grāmatu importētājiem atšķiras no attieksmes pret austriešu grāmatu vairumtirgotājiem vai mazumtirgotājiem, kuriem nav jānosaka mazumtirdzniecības cenas. Tomēr, aplūkojot funkcionāli, šāda nevienlīdzīga attieksme ir pamatota. Importētāji ir tirgus dalībnieki, kas Austrijā laiž tirgū vācu grāmatas. Šajā ziņā (tirgū laišana) tie ir pielīdzināmi austriešu grāmatu izdevējiem [18].

i) Vācu un austriešu grāmatām piemērotais atšķirīgais tiesiskais režīms

56. Atbilstoši *BPrBG* 3. pantam Austrijas mazumtirdzniecības cenas tiek noteiktas, pamatojoties uz atšķirīgiem tiesiskiem regulējumiem. Austrijas izdevējs savām grāmatām Austrijas mazumtirdzniecības cenu var noteikt pēc saviem ieskatiem, *BPrBG* 3. panta 1. punkts. Turpretī vācu grāmatu importētājs, nosakot Austrijas mazumtirdzniecības cenu, principā nedrīkst samazināt Vācijas mazumtirdzniecības cenu, ko attiecīgās grāmatas Vācijas izdevējs ir noteicis tās pārdošanai Vācijā, *BPrBG* 3. panta 2. punkts.

c) Vienāda pieeja austriešu un vācu grāmatu noietam

55. Galvenais ir jautājums, vai tāds tiesiskais regulējums kā *BPrBG* 3. pants kā juridiski, tā faktiski vienādi skar austriešu un vācu grāmatu noietu. Pēc manām domām, ir pilnībā skaidrs, ka no *BPrBG* 3. panta izriet atšķirīga attieksme pret austriešu un vācu grāmatām (i) un ka tas var negatīvi ietekmēt vācu grāmatu noietu Austrijā (ii).

57. Saskaņā ar *Dassonville* formulu un *Keck* izņēmumu galvenais ir jautājums, vai attiecīgajā dalībvalstī ir vienāda attieksme pret vietējām un ārvalstu precēm. Izskatāmajā lietā atšķirība ir tajā apstāklī, ka, salīdzinājumā ar austriešu grāmatām, vācu grāmatām Austrijas mazumtirdzniecības cenu nevar noteikt pēc saviem ieskatiem un tādējādi to nevar noteikt, tikai ņemot vērā tirgus apstākļus Austrijā. Līdz ar to *BPrBG* 3. panta 1. un 2. punktā ir noteikts atšķirīgs tiesiskais režīms, kas ir atkarīgs no grāmatu izcelsmes.

18 — Ja Austrijas valsts grib nodrošināt saistošas grāmatu cenas piemērošanu visām grāmatām vācu valodā, kas laistas tirgū tās suverēnajā teritorijā, tad šāds pienākums ir jāparedz arī pirmajam tirdzniecības ķēdes loceklim Austrijā, proti, Austrijas izdevējiem un importētājiem.

58. Uzskatu, ka atbilstoši *Dassonville* formulai un *Keck* izņēmumam nav svarīgi,

vai Vācijas un Austrijas mazumtirdzniecības cenu var noteikt vienādā apmērā.

59. Turpretī Apvienība un lietā iesaistīto dalībvalstu valdības apgalvo, ka, pamatojoties uz izņēmumiem, kas minēti *BPrBG* 3. panta 3. punktā un 5. pantā, netiek pieļauta nevienlīdzīga attieksme.

— Tirdzniecības priekšrocību ievērošana

60. Atbilstoši *BPrBG* 3. panta 3. punktam importētājs, kurš vācu grāmatas pērk par zemāku iepirkuma cenu nekā parastā iepirkuma cena, nosakot Austrijas mazumtirdzniecības cenu, var samazināt Vācijas mazumtirdzniecības cenu attiecībā pret iegūto tirdzniecības priekšrocību. Apvienība un lietā iesaistīto dalībvalstu valdības uzskata, ka tas dod Vācijas izdevējam iespēju īstenot Austrijā savu cenu politiku.

61. Šī argumentācija mani nepārliecina.

62. *Pirmkārt,* Vācijas izdevējs atšķirībā no Austrijas izdevēja var īstenot savu cenu politiku Austrijā tikai tad, ja tas importētājam piešķir zemāku iepirkuma cenu nekā parastā iepirkuma cena. Tādējādi Vācijas izdevējam, lai īstenotu Austrijā savu cenu politiku, konkrētā gadījumā importētājiem ir jānodrošina tirdzniecības priekšrocības, kas varētu mazināt attiecīgā Vācijas izdevēja apgrozījumu, savukārt Austrijas izdevējam saviem pircējiem nav jānodrošina atbilstošas tirdzniecības priekšrocības.

63. *Otrkārt*, šķiet, ka *BPrBG* 3. panta 3. punkta piemērošana praksē ir saistīta ar būtiskiem sarežģījumiem. Pamatoti tiek norādīts, ka iepirkuma cenas, par kādām vairumtirgotāji vai mazumtirgotāji iegādājas preces no Vācijas izdevējiem, vienmēr ir komercnoslēpums un tādēļ gandrīz nav iespējams noskaidrot, kas ir parastā iepirkuma cena *BPrBG* 3. panta 3. punkta izpratnē.

64. *Treškārt,* lai Vācijas izdevējs varētu īstenot savu cenu politiku, viņam ir jāsadarbojas ar importētāju. Proti, saskaņā ar *BPrBG* 3. panta 3. punktu importētājam nav pienākums samazināt Vācijas mazumtirdzniecības cenu saņemto tirdzniecības priekšrocību apmērā. Turpretī Austrijas izdevējs nav atkarīgs no sadarbības ar saviem klientiem.

65. *Ceturtkārt,* ir jāņem vērā, ka ne vienmēr Vācijas izdevējs var brīvi rīkoties, piešķirot importētājam tirdzniecības priekšrocības. Ja kļūst zināms, ka Vācijas izdevējs konkrētam importētājam ir piešķīris cenu priekšrocības, tas viņam var radīt nelabvēlīgu situāciju

sarunās ar citiem klientiem. Šajā sakarā ir jāņem vērā, ka tirdzniecības priekšrocību piešķiršana kļūst publiski zināma, ja importētājs vācu grāmatai nosaka zemāku Austrijas mazumtirdzniecības cenu nekā tas principā ir paredzēts saskaņā ar *BPrBG* 3. panta 3. punktu.

66. Iepriekš minēto iemeslu dēļ nevar uzskatīt, ka iegūto tirdzniecības priekšrocību ievērošana atbilstoši *BPrBG* 3. panta 3. punktam izlīdzina esošo atšķirīgo tiesisko režīmu, kas saskaņā ar *BPrBG* 3. panta 1. un 2. punktu tiek piemērots, nosakot Austrijas mazumtirdzniecības cenas vācu un austriešu grāmatām.

67. Vienlaicīgi gribu norādīt, ka *BPrBG* 3. panta 3. punktā nav redzams, ka būtu īstenotas judikatūrā spriedumā lietā *Leclerc/Au blé vert* [19] noteiktās prasības. Kā Tiesa ļoti skaidri ir norādījusi spriedumā lietā *Leclerc/Au blé vert* [20], tad nosacījums, ka ir jāņem vērā tirdzniecības priekšrocības, drīzāk attiecas uz austriešu grāmatu reimportēšanu [atpakaļievešanu Austrijā] uz Austriju, kam nav nozīmes izskatāmajā lietā [21].

— Iespēja mazumtirdzniecībā piemērot 5 % atlaidi

68. Vēl tiek norādīts, ka saskaņā ar *BPrBG* 5. panta 1. punktu mazumtirgotāji, pārdodot grāmatas gala patērētājiem, var samazināt Austrijas mazumtirdzniecības cenu līdz pat 5 %.

19 — 5. zemsvītras piezīme.

20 — Skat. sprieduma 25. un 26. punktu: "Ciktāl tiesību akti [..] attiecas uz grāmatām, kas tiek izdotas citā dalībvalstī [..] Turpretī, ciktāl šādi tiesību akti attiecas uz grāmatām, kas [..] ir reimportētas."

21 — Tiesa šajā spriedumā izskatīja jautājumu par citās dalībvalstīs izdoto grāmatu importu uz Franciju un par Francijā izdoto grāmatu reimportu. Jautājumā par citās dalībvalstīs izdoto grāmatu *importu* Tiesa minētā sprieduma 25. punktā pievērsa uzmanību tam, vai importētājs var piemērot pārdošanas cenu, ko tas, ņemot vērā preces pašizmaksu izdevējvalstī, uzskata par atbilstīgu, lai tirgotu grāmatu tās valsts tirgū, kurā tā tiek ievesta. No tā ir jānošķir Tiesas apsvērumi par īsto *reimportu* sprieduma 26. un 27. punktā, atbilstoši kuram importētājam izdevīgākas cenas priekšrocības, ko tas ir guvis eksportētājā dalībvalstī, ir jāatspoguļo mazumtirdzniecības cenā. Jau šī sprieduma analīze liecina, ka *BPrBG* 3. panta 3. punkta noteikumu nevar uzskatīt par attiecīgā sprieduma īstenošanas pasākumu, ja runa ir par grāmatu *importu* no citām dalībvalstīm.
Tas izriet no šāda apsvēruma: *reimporta* gadījumā iekšzemes izdevējs grāmatu jau ir laidis attiecīgās valsts tirgū. Ja importētājs šādā situācijā grāmatu citā dalībvalstī var iegādāties izdevīgāk nekā iekšzemē, tādā gadījumā tirdzniecības priekšrocības, kas gūtas, iegādājoties preci citā dalībvalstī, skaidri atspoguļo Eiropas iekšējā tirgus priekšrocības. Lai no šīm priekšrocībām labumu varētu gūt arī patērētāji, importētājam iegūtās tirdzniecības priekšrocības var ņemt vērā, nosakot mazumtirdzniecības cenu. Tomēr šo apsvērumu nevar automātiski attiecināt uz gadījumu, kad grāmata tiek *importēta* no izdevējvalsts uz citu dalībvalsti. Šajā gadījumā drīzāk ir jāpiemēro iepriekš minētie noteikumi, ka importētājam, ņemot vērā iekšzemē piemēroto cenu, ir jāvar noteikt atbilstīgu cenu.

69. Arī šī argumentācija mani nepārliecina.

70. *Pirmkārt, BPrBG* 5. panta 1. punkts ir piemērojams gan austriešu, gan vācu grāmatām. Man nav saprotams, kā esošo nevienlīdzīgo attieksmi, kas izriet no *BPrBG* 3. panta 1. un 2. punkta, var izlīdzināt tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram atlaidi 5 % apmērā var piemērot gan austriešu, gan vācu grāmatām.

71. *Otrkārt,* šķiet, ka šī argumenta ideja ir, ka, neskatoties uz atšķirīgajām PVN likmēm Austrijā un Vācijā, konkrētai grāmatai var noteikt vienādu Austrijas un Vācijas mazumtirdzniecības cenu. Tomēr izskatāmajā lietā tam nav nozīmes [22].

72. *Treškārt,* saskaņā ar *BPrBG* 5. panta 1. punktu nevar samazināt Austrijas mazumtirdzniecības cenu, bet gan tikai cenu, par kādu grāmata mazumtirdzniecībā tiek pārdota gala patērētājam. Pirmajā brīdī šī nošķiršana var likties nenozīmīga, ja grāmatu importētājs un mazumtirgotājs (kā, piemēram, *Libro*) ir viens un tas pats uzņēmums. Tomēr saskaņā ar *BPrBG* 5. panta 2. punktu gala patērētājam var reklamēt Austrijas mazumtirdzniecības cenu, bet nevar reklamēt līdz 5 % samazināto cenu.

73. Tādējādi arī *BPrBG* 5. pants nevar izlīdzināt esošo nevienlīdzīgo attieksmi pret vācu un austriešu grāmatām, kas izriet no *BPrBG* 3. panta 1. un 2. punkta.

— Secinājums

74. Rezultātā jāsecina, ka saskaņā ar *BPrBG* 3. panta 1. un 2. punktu vācu un austriešu grāmatām tiek piemēroti atšķirīgi noteikumi, un ka šo tiesisko atšķirību neizlīdzina ne *BPrBG* 3. panta 3. punkts, ne arī *BPrBG* 5. pants.

ii) Spēja negatīvi ietekmēt vācu grāmatu noietu

75. Uzskatu, ka šī tiesiskā nošķiršana var nelabvēlīgi ietekmēt vācu grāmatu noietu salīdzinājumā ar austriešu grāmatām.

22 — Skat. šo secinājumu 59. punktu.

— Austrijas mazumtirdzniecības cenas vācu grāmatām ir noteiktas, ņemot vērā Vācijas tirgus apstākļus

76. Austrijas mazumtirdzniecības cenas ir minimālās cenas, ko mazumtirgotāji principā nedrīkst samazināt, pārdodot grāmatas. Pat ja grāmatai kā kultūras vērtībai un kā precei ir divējāds raksturs un svarīga nozīme var būt grāmatas autoram un tēmai, no gala patērētāja viedokļa grāmatas minimālā cena līdzīgi kā citu preču gadījumā ir *būtisks konkurences elements*.

77. Kā jau iepriekš minēts, austriešu grāmatām Austrijas mazumtirdzniecības cenu var noteikt, ņemot vērā Austrijas tirgus apstākļus; turpretī vācu grāmatām Austrijas mazumtirdzniecības cena tiek noteikta pēc Vācijas mazumtirdzniecības cenas, ko principā nedrīkst samazināt. Tādējādi būtisks konkurences elements vācu grāmatu tirdzniecībā tiek noteikts nevis ņemot vērā Austrijas, bet gan Vācijas tirgus apstākļus [23]. Nevar uzskatīt, ka Vācijas gadījumā noteiktā mazumtirdzniecības cena visos iespējamos gadījumos ir atbilstīga arī Austrijas situācijā. Gluži pretēji, atšķirīgās dažādo dalībvalstu tiesību un ekonomiskās sistēmas, kā arī kultūras un sabiedriskās atšķirības var ietekmēt gala patērētāju rīcību un tādējādi pamatot atšķirīgo cenu politiku [24].

78. Vācijas izdevējam, kurš Austrijas mazumtirdzniecības cenu grib vairāk pielāgot Austrijas tirgus apstākļiem, ja viņam tādēļ ir jāsamazina Vācijas mazumtirdzniecības cena (atskaitot Vācijas PVN, pierēķinot Austrijas PVN), ir jārēķinās ar iepriekš minētajām neērtībām [25]. Pēc manām domām, no tā jau izriet spēja negatīvi ietekmēt vācu grāmatu noietu, tādēļ izvērtējumu var uzskatīt par pabeigtu.

— Papildu apsvērumi

79. Tikai papildus gribu norādīt uz šādu apstākli. Atšķirīgo PVN likmju Vācijā (7 %) un Austrijā (10 %) dēļ Austrijas mazumtirdz-

23 — To neietekmē arī apstāklis, ka Vācijas izdevējs, nosakot Vācijas mazumtirdzniecības cenu, iespējams, ņem vērā Austrijas tirgus apstākļus. Pat ja tā būtu, kas, ņemot vērā salīdzinoši mazāko Austrijas tirgus apmēru ir maz ticams, Vācijas mazumtirdzniecības cenas netiktu noteiktas, ņemot vērā *tikai* Austrijas tirgu

24 — Ņemot vērā iepriekš minēto, arguments, ka, pieņemot *BPrBG* un atbilstošu Vācijas Likumu par saistošām grāmatu cenām, Vācija un Austrija ir radījušas vienotu tirgus sistēmu, kas *per se* izslēdz diskrimināciju, nav pārliecinošs.

25 — Skat. šo secinājumu 63.–66. punktu.

niecības cenas vācu grāmatām principā ir lielākas par Vācijas mazumtirdzniecības cenām [26]. Tādēļ, ja Vācijas mazumtirdzniecības cena vācu grāmatām ir noteikta, ņemot vērā pieņemtās psiholoģiskās cenu robežas [27], Austrijas mazumtirdzniecības cena principā pārsniedz šo cenu robežu.

80. Pat ja pārdošanas cena, mazumtirdzniecībā pārdodot preci gala patērētājam, atbilstoši *BPrBG* 5. panta 1. punktam tiek samazināta par 5 % un tādējādi tiek novērstas atšķirības starp Vācijas un Austrijas mazumtirdzniecības cenām, šo zemāko cenu tomēr nevar reklamēt.

81. Turpretī Austrijas izdevējs, nosakot Austrijas mazumtirdzniecības cenu, var ņemt vērā pieņemtās psiholoģiskās cenu robežas un var reklamēt atbilstošās mazumtirdzniecības cenas.

82. Uzskatu, ka šis piemērs skaidri parāda, kādā veidā vācu grāmatu gadījumā principiālā obligātā Austrijas mazumtirdzniecības cenas piesaiste Vācijas mazumtirdzniecības cenai (atskaitot Vācijas PVN, pierēķinot Austrijas PVN) var negatīvi ietekmēt vācu grāmatu noietu.

83. Ciktāl šajā sakarā tiek iebilsts, ka dalībvalstīm ir diskrecionārā vara noteikt PVN likmes apmēru un tā ir jārespektē, tas mani nepārliecina.

84. Nosakot Austrijas mazumtirdzniecības cenu importētāju ierobežo nevis atšķirīgās PVN likmes Vācijā un Austrijā, bet gan apstāklis, ka importētājs principā nedrīkst samazināt izdevēja noteikto Vācijas mazumtirdzniecības cenu [28]. Ja nebūtu šādas piesaistes, tad vācu grāmatām Austrijas mazumtirdzniecības cenu varētu noteikt zemāku par Vācijas mazumtirdzniecības cenu [29], tomēr ņemot vērā augstāko Austrijas PVN likmi. Šādā gadījumā tiktu saglabāta dalībvalstu diskrecionārā vara, nosakot PVN likmes apmēru, bet importētājs vācu grāmatām varētu brīvi noteikt atbilstīgu Austrijas mazumtirdzniecības cenu.

26 — Atbilstoši pamatnoteikumiem no Vācijas izdevēja mazumtirdzniecības cenas, ko tas ir noteicis attiecībā uz Vācijas teritoriju, ir jāatskaita Vācijas PVN likme 7 % apmērā un pēc tam ir jāpierēķina Austrijas PVN likme 10 % apmērā.

27 — Ar to tiek saprasts cenu apmērs, ko gala patērētāji uzskata par cenu barjeru, kuras pārsniegšanas rezultātā būtiski samazinās pieprasījums pēc attiecīgās preces. Psiholoģiskās cenas ir nedaudz zem šīs barjeras, piemēram, tās ir EUR 9,99, EUR 14,99 vai EUR 19,99.

28 — Atskaitot Vācijas PVN, pierēķinot Austrijas PVN.

29 — Atskaitot Vācijas PVN, pierēķinot Austrijas PVN.

iii) Secinājums

85. Rezultātā pret vācu grāmatām tiek īstenota juridiski atšķirīga attieksme nekā pret austriešu grāmatām. Šāda nevienlīdzīga attieksme var ietekmēt vācu grāmatu noietu Austrijā.

86. Nav svarīgi, vai tāds noteikums kā *BPrBG* 3. pants vēl arī rada faktisku diskrimināciju [30].

87. Visbeidzot, šķiet, ka *BPrBG* piemērošana tikai grāmatām vācu valodā jau loģisku apsvērumu dēļ nevar būt atsevišķs tirdzniecības ierobežojums. Tādas tiesību normas kā *BPrBG* 3. panta piemērošana arī grāmatām citās valodās galu galā radītu plašākus preču aprites ierobežojumus [31].

d) Secinājums

88. Ņemot vērā, ka tāds noteikums kā *BPrBG* 3. pants juridiski atšķirīgi skar austriešu un vācu grāmatu noietu, uz to neattiecas *Keck* izņēmums. Tādējādi šāds noteikums atbilstoši EKL 28. pantam ir pasākums ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību.

C — *Par otro prejudiciālo jautājumu*

89. Uzdodama otro jautājumu iesniedzējtiesa grib noskaidrot, vai gadījumā, ja tāda valsts tiesību norma kā *BPrBG* 3. pants ir pasākums ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību, to var pamatot atbilstoši EKL 30. pantam

30 — Līdz ar to nav jāizvērtē faktiska diskriminācija jaunas marķēšanas nepieciešamības dēļ. Turklāt šaubos, vai jaunas marķēšanas, kam pamatā ir cenu izmaiņas, ekonomiskā nepieciešamība var papildus jau konstatētajai tiesiskajai diskriminācijai būt arī atsevišķa faktiskā diskriminācija. *Pirmkārt*, jānorāda, ka valsts tiesību akts tieši neliek no jauna marķēt preces. Tādējādi pastāv šaubas, vai šeit ir runa par valsts pasākumu EKL 28. panta izpratnē. *Otrkārt*, es arī šajā gadījumā skeptiski izturētos pret faktiskas diskriminācijas pieņēmumu. Marķēšanas noteikumiem var būt faktiski diskriminējoša ietekme. Tomēr gribu norādīt, ka faktiskas diskriminācijas pieņēmums ir cieši saistīts ar izcelsmes valsts principu. Nedomāju, ka izcelsmes valsts princips piešķir tiesības pārdot preci visās dalībvalstīs par vienu un to pašu cenu. Ja EKL 28. pantā noteiktās tiesības uz pieeju tirgum tiktu interpretētas tik plaši, šādā gadījumā visas atšķirības dalībvalstu tiesību un ekonomisko sistēmu starpā, kas var pamatot cenu atšķirības, netieši būtu jāuzskata par pasākumiem ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību.

31 — Tas nenozīmē, ka tiesību akta piemērošana tikai grāmatām vācu valodā ir nebūtiska no preču aprites tiesību viedokļa. Tā, iespējams, ir jāņem vērā pamatojuma līmenī. Saskaņā ar judikatūru pamatbrīvību ierobežojumus var pamatot tikai tad, ja tie ir konsekventi un sistemātiski, 2003. gada 6. novembra spriedums lietā C-243/01 *Gambelli* u.c. (*Recueil*, I-13031. lpp., 67. punkts). Tādējādi grāmatām vācu valodā un grāmatām citās valodās piemēroto atšķirīgo attieksmi, iespējams, varētu ņemt vērā šādā kontekstā.

vai EKL 151. pantam, ņemot vērā primāros vispārējo interešu apsvērumus.

1) Lietas dalībnieku argumenti

90. Lietas dalībnieku argumentus par šo jautājumu var apkopot šādi.

91. *Libro*, *EBTA uzraudzības iestāde* un *Komisija* uzskata, ka nevar pamatot nevienlīdzīgo attieksmi pret vācu un austriešu grāmatām.

92. Tām ir vienots viedoklis, ka šādu diskriminējošu pasākumu var pamatot tikai EKL 30. pants. Tomēr EKL 30. pants neattiecas uz *BPrBG* izvirzīto mērķi saglabāt grāmatu daudzveidību. Tas nekādā ziņā nav nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzības pasākums.

93. Turklāt attiecīgais pasākums nav samērīgs. Šajā sakarā EBTA uzraudzības iestāde norāda, ka pamatojumam norādītos mērķus var sasniegt arī, atļaujot vācu grāmatu importētājam noteikt Austrijas mazumtirdzniecības cenas, obligāti nepiesaistot tās Vācijas izdevēja noteiktajām Vācijas mazumtirdzniecības cenām. Vēl viena iespēja ir ļaut Vācijas izdevējiem noteikt Austrijas mazumtirdzniecības cenu. To valstu izdevējiem, kuras nav EEZ dalībvalstis, tas ir atļauts.

94. *Libro*, EBTA uzraudzības iestāde un Komisija uzskata, ka pasākumu nevar pamatot arī ar EKL 151. pantu. Šis noteikums ir Kopienas rīcības tiesiskais pamats un nav nekāda atkāpe no EKL 28. panta piemērošanas jomas. Turklāt nevienlīdzīga attieksme pret vācu un austriešu grāmatām nav vajadzīga, lai īstenotu tos mērķus, kas ir EKL 151. panta pamatā.

95. Turklāt *Libro* uzskata, ka Austrijas saistošu grāmatu cenu sistēmu *kā tādu* nevar pamatot, atsaucoties uz primārajiem vispārējo interešu apsvērumiem. Šajā ziņā nepietiek tikai norādīt vispārējo kultūras interešu argumentu, kā arī saistoša grāmatas cena nav samērīgs līdzeklis, lai īstenotu tās izvirzītos mērķus. Komisija un EBTA uzraudzības iestāde turpretī norāda, ka izskatāmajā lietā nav jāpamato saistoša grāmatu cena *kā tāda*. Gluži pretēji, runa ir tikai par nevienlīdzīgas attieksmes pret vācu un austriešu grāmatām pamatojumu.

96. *Apvienība* un *lietā iesaistīto dalībvalstu valdības* pauž viedokli, ka saistošu grāmatu cenu sistēma nav diskriminējoša un tādēļ to pamato primārie vispārējo interešu apsvērumi.

97. Kā primāros vispārējo interešu apsvērumus tās min it īpaši grāmatu kā kultūras vērtību aizsardzību, patērētāju ieinteresētību iegādāties grāmatas par atbilstīgām cenām un iedzīvotāju adekvātu apgādi ar grāmatām, pateicoties plašam un daudzveidīgam mazumtirgotāju tīklam. Tāds noteikums kā *BPrBG* 3. pants ir samērīgs līdzeklis šo mērķu sasniegšanai.

98. Apvienība un Francijas valdība atzīst, ka EKL 30. pants neattiecas uz radošuma un kultūras daudzveidības aizsardzību grāmatniecībā.

99. Apvienība un lietā iesaistīto dalībvalstu valdības vēl arī atsaucas uz to, ka pasākumu ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību var pamatot ar EKL 151. pantu. Atbilstoši tam kultūras politika ietilpst dalībvalstu kompetencē. Saskaņā ar EKL 151. panta 4. punktu Kopienai, rīkojoties saskaņā ar citiem EK līguma noteikumiem, ir jāņem vērā kultūras aspekti. Tādēļ Kopienai arī preču aprites kontekstā ir jāņem vērā dalībvalstu diskrecionārā vara.

2) Tiesiskais vērtējums

100. Sākumā gribu vēlreiz norādīt, ka prejudiciālā nolēmuma procedūrā Tiesas uzdevums atbilstoši EKL 234. pantam ir tikai sniegt atbildi uz valsts tiesas uzdotajiem jautājumiem [32]. Kā es saprotu, attiecīgais jautājums ir tikai par to, vai EKL 30. pants vai arī EKL 151. pants var pamatot pirmā prejudiciālā jautājuma ietvaros konstatēto nevienlīdzīgo attieksmi pret austriešu un vācu grāmatām, ņemot vērā primāros vispārējo interešu apsvērumus. Tādējādi tas ir jautājums tikai par nevienlīdzīgas attieksmes pamatojumu, nevis par saistošu grāmatu cenu sistēmas kā tādas pamatojumu.

101. Saistībā ar šīs nevienlīdzīgās attieksmes pamatojumu es vispirms secinu, ka Apvienības un lietā iesaistīto dalībvalstu valdību

32 — Skat. šo secinājumu 26. punktu.

argumenti būtībā aprobežojas tikai ar Austrijas saistošu grāmatu cenu sistēmas kā tādas pamatojumu. Šo lietas dalībnieku argumentos es nesaskatu pamatojumu nevienlīdzīgai attieksmei pret austriešu un vācu grāmatām.

102. Domāju, ka šādu pasākumu ir grūti pamatot.

103. *Pirmkārt,* pēc manām domām, nav pieņemama pamatojuma.

104. Primārie vispārējo interešu apsvērumi sprieduma lietā *Cassis-de-Dijon* [33] izpratnē var pamatot tikai bez atšķirības piemērojamus pasākumus [34]. Tādēļ izskatāmajā lietā tie nevar kalpot par pamatojumu.

105. Šajā lietā nevar būt runa par pamatojumu atbilstoši EKL 30. pantam. Tiesa spriedumā lietā *Leclerc/Au blé vert* skaidri atzina, ka EKL 30. pants ir interpretējams šauri un to nevar piemērot mērķiem, kas tajā nav skaidri minēti. Tiesa ir skaidri noraidījusi minētā panta piemērošanu radošuma un kultūras daudzveidības aizsardzībai grāmatniecībā [35].

106. Arī EKL 151. panta 4. punktā es nevaru saskatīt pamatojumu, kas būtu kas vairāk par jau minētajiem primārajiem vispārējo interešu apsvērumiem. EKL 151. pants ir noteikums par dalībvalstu un Kopienas kompetencēm. EKL 151. panta 4. punktā gan ir noteikts, ka Kopiena, rīkojoties saskaņā ar citiem EK līguma noteikumiem, ņem vērā kultūras aspektus, it īpaši, lai respektētu un veicinātu kultūru daudzveidību. Tomēr EKL 151. panta 4. punktā nav noteikta "kultūras prioritāti" salīdzinājumā ar citiem Līguma noteikumiem [36]. Tādējādi dalībvalstis nevar secināt, ka tām atbilstoši EKL 151. panta 4. punktam ir diskrecionārā vara pieņemt pasākumus, kas diskriminējoši ietekmē citu dalībvalstu preču noietu. Tādēļ atšķirīgo attieksmi pret vācu un austriešu grāmatām nevar pamatot ar EKL 151. panta 4. punktu.

107. *Otrkārt,* nevienlīdzīgo attieksmi pret austriešu un vācu grāmatām nevarētu klasificēt kā samērīgu arī tad, ja pastāvētu uzskats par pieņemama pamatojuma esamību. Minētie mērķi, it īpaši grāmatu kā kultūras vērtību aizsardzība un gala patērētāju ieinteresētība iegādāties grāmatas par atbilstīgām

33 — Tiesas 1979. gada 20. februāra spriedums lietā 120/78 *Cassis de Dijon* (*Recueil*, 649. lpp., 8. punkts).

34 — Tiesas 1991. gada 25. jūlija spriedums apvienotajās lietās C-1/90 un C-176/90 *Aragonesa de Publicidad Exterior* un *Publivía* (*Recueil*, I-4151. lpp., 13. punkts); 1989. gada 11. maija spriedums lietā 25/88 krimināllieta pret *Wurmser* (*Recueil*, 1105. lpp., 10. punkts); 2. zemsvītras piezīmē minētais Fezer, H.-J., 144. lpp.

35 — 5. zemsvītras piezīme, 30. punkts.

36 — Šajā sakarā skat. Everling, U., *Buchpreisbindung im deutschen Sprachraum und Europäisches Gemeinschaftsrecht*, Nomos, 1997, 34. lpp.

cenām, būtu jāsasniedz ar mazāk ierobežojošiem pasākumiem. Tie it īpaši varētu būt tādi, kas importētājam principā piešķirtu rīcības brīvību, nosakot vācu grāmatām Austrijas mazumtirdzniecības cenu [37].

108. Rezultātā uzskatu, ka nevienlīdzīgo attieksmi pret vācu un austriešu grāmatām nevar pamatot ne ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, ne arī ar EKL 30. pantu vai EKL 151. pantu [38].

D — *Par trešo prejudiciālo jautājumu*

109. Uzdodama trešo jautājumu, iesniedzējtiesa grib noskaidrot, vai EKL 10. panta 2. punktā noteiktais dalībvalstu lojalitātes pienākums apvienojumā ar konkurences tiesību noteikumiem, kas izriet no EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta un EKL 81. panta, ir interpretējams tādējādi, ka ar to ir saderīga *BPrBG* pieņemšana, lai gan *BPrBG*, pēc iesniedzējtiesas domām, hronoloģiski un pēc būtības turpināja piemērot *Sammelrevers* 1993, saistošu grāmatu cenu sistēmu, pirms *BPrBG* pieņemšanas saskaņā ar nolīgumu starp uzņēmumiem.

1) Lietas dalībnieku argumenti

110. Lietas dalībnieku argumenti saistībā ar trešo jautājumu būtībā ir šādi.

111. *Libro* uzskata, ka *BPrBG* noteiktais saistošu grāmatu cenu tiesiskais regulējums ir pretrunā Kopienas lojalitātes principam, jo tiek traucēta Kopienas konkurences tiesību lietderīgā iedarbība.

112. EKL 81. pants gan nav tieši piemērojams dalībvalstu pasākumiem. Tomēr dalībvalsts nedrīkst atbalstīt vai veicināt privātu tirgus dalībnieku konkurences pārkāpumus vai pastiprināt to radītās sekas. Šāda pārkāpuma priekšnoteikums ir sakarība starp dalībvalsts pasākumu un privātuzņēmumu rīcību, kas ir

37 — Lietas dalībnieki nav norādījuši neko, kas nepieļautu šādu pieeju. Pēc manām domām, pret šo pieeju nevar iebilst, apgalvojot, ka, nosakot Austrijas mazumtirdzniecības cenas, importētājs atšķirībā no iekšzemes izdevēja nepietiekami ņemtu vērā *BPrBG* izvirzītos mērķus. Ja pastāv šādas bažas, ir pietiekami nodrošināt atbilstošu kontroli tam, kā izdevēji un importētāji nosaka Austrijas mazumtirdzniecības cenas.

38 — Nepārliecina arī atsaukšanās uz izteiksmes brīvības pamattiesību ievērošanu. Vispirms, nav skaidrs, kādā ziņā izskatāmajā lietā būtu skartas pamattiesības uz izteiksmes brīvību. Tālāk nav izprotams, kādēļ nevienlīdzīga attieksme pret austriešu un vācu grāmatām būtu nepieciešama, lai nodrošinātu izteiksmes brīvības pamattiesību ievērošanu.

pretēja konkurences tiesībām. Šādu sakarību *Libro* saskata tajā apstāklī, ka, pieņemot *BPrBG*, Austrijas likumdevējs būtībā ir pārņēmis *Sammelrevers* 1993 noteikumus, kas ir vērsti pret konkurenci. Tas izriet jau no blakus apstākļiem un likumprojekta materiāliem.

113. Esoša nolīguma nostiprināšana neprasa likumā noteiktā tiesiskā regulējuma un nolīguma pilnīgu atbilstību. Pietiek, ja tiek konstatēti elementi, kas no konkurences tiesību viedokļa ir apdraudēti. Austrijas likumdevējs ir ne tikai hronoloģiski un pēc būtības turpinājis no konkurences tiesību viedokļa nepieņemami piesaistīt cenas, bet ir pārņēmis arī tādus būtiskus elementus kā izdevēju noteiktās mazumtirdzniecības cenas. Sakarību apstiprina arī pārejas noteikums, kas izriet no *BPrBG* 10. panta, kā arī tas, ka *BPrBG* līdzīgi kā *Sammelrevers* 1993 attiecas tikai uz grāmatām vācu valodā.

114. Apvienība, lietā iesaistīto dalībvalstu valdības, EBTA uzraudzības iestāde un Komisija uzskata, ka lojalitātes pienākums nav pārkāpts.

115. Dalībvalstis principā var brīvi īstenot ekonomikas politikas pasākumus, pat ja šiem pasākumiem būtu tāda pati pret konkurenci vērsta iedarbība kā nolīgumiem starp uzņēmumiem. Šo brīvību gan ierobežo tas, ka dalībvalstis saskaņā ar EKL 10. panta 2. punktu nedrīkst īstenot pasākumus, kas var padarīt neefektīvus uzņēmumiem piemērojamos konkurences noteikumus. Katrā ziņā par šādu pasākumu var runāt tikai tad, ja dalībvalsts nosaka pienākumu noslēgt vai atbalsta tādu aizliegtu vienošanos noslēgšanu, kas ir pretējas EKL 81. pantam, vai ja tā nostiprina šādu vienošanos ietekmi, vai ja tā atņem savam tiesiskajam regulējumam likuma spēku, deleģējot privātiem saimnieciskās darbības subjektiem atbildību par tādu lēmumu pieņemšanu, kas ietekmē ekonomiskās intereses.

116. *BPrBG* mērķis tomēr nav noteikt pienākumu noslēgt vai atbalstīt pret konkurenci vērstus nolīgumus. Vertikālā cenu noteikšana jau ir nostiprināta ar likumu. Tādēļ mazumtirdzniecības cenu noteikšana nav nolīgums.

117. Izskatāmajā lietā nav runa arī par nolīguma nostiprināšanu, kas ir vērsts pret konkurenci. Šādu pieņēmumu varētu izdarīt tikai tad, ja dalībvalsts aprobežotos ar to, ka pārņemtu pret konkurenci vērstu nolīgumu un uzliktu tirgus dalībniekiem par pienākumu vai mudinātu tos ievērot attiecīgo tiesisko regulējumu. Ja valsts darbojas neatkarīgi no iemesla un sabiedrības interesēs, šādā gadījumā lojalitātes pienākums nav pārkāpts.

118. Satura ziņā *BPrBG* gan pārņem galveno *Sammelrevers* 1993 elementu, proti, principiālo mazumtirgotāja piesaisti noteiktajai mazumtirdzniecības cenai. Tomēr valsts noteikumi neaprobežojās tikai ar *Sammelrevers* 1993 elementu pārņemšanu. Gluži pretēji, šajā gadījumā runa ir par būtiskām izmaiņām un jaunas saistošu grāmatu cenu sistēmas ieviešanu. Par to it īpaši liecina mazumtirdzniecības cenas pārveidošana no fiksētas cenas par minimālo cenu, iespēja ņemt vērā tirdzniecības priekšrocības un iespēja piemērot atlaidi līdz pat 5 % apmērā. Apvienība norāda, ka *BPrBG* 10. pants ir bijis tikai pārejas noteikums, ar kura palīdzību Austrijas likumdevējs ir gribējis atbrīvot izdevējus un importētājus no obligātas nepieciešamības uzreiz pēc *BPrBG* spēkā stāšanās noteikt visām grāmatām mazumtirdzniecības cenas.

119. Komisija uzskata, ka pat ja jāpieņem, ka runa ir par esošas aizliegtas vienošanās nostiprināšanu EKL 10. panta 2. punkta izpratnē apvienojumā ar EKL 81. panta 1. punktu, ir jāizvērtē, vai tā ir atļauta saskaņā ar EKL 81. panta 3. punktu. Nolēmums par prejudiciālu jautājumu uzdošanu nav pietiekošs pamats, lai varētu atbildēt uz šo jautājumu.

120. EBTA uzraudzības iestāde norāda, ka, izdarot pieņēmumu par lojalitātes pienākuma pārkāpumu rastos paradoksāla situācija. Pasākums, kas tiek īstenots dalībvalstī, kurā valsts pasākuma pieņemšanas brīdī nav eksistējis atbilstošs nolīgums starp uzņēmumiem, nepārkāptu EKL 81. pantu; turpretī pasākums, kas tiek īstenots citā dalībvalstī, kurā valsts pasākuma pieņemšanas brīdī ir bijis atbilstošs nolīgums starp uzņēmumiem, būtu nepieņemams.

121. Turklāt Apvienība, tiesvedībā iesaistīto dalībvalstu valdības, EBTA uzraudzības iestāde un Komisija apgalvo, ka Austrijas likumdevējs nav atņēmis *BPrBG* likuma spēku, deleģējot privātiem saimnieciskās darbības subjektiem atbildību par tādu lēmumu pieņemšanu, kas ietekmē ekonomiskās intereses.

122. Runa ir par izdevēju vienpusēju rīcību un nevis par vienošanos. Pienākums ievērot minimālo cenu ir nostiprināts ar likumu. Izdevēja mazumtirdzniecības cenas noteikšana iejaucas konkurences jomā tikai tādēļ, ka tas ir noteikts ar likumu. Komisija norāda, ka pretējā gadījumā runa būtu par cenu ieteikumu gala patērētājam, kas no konkurences tiesību viedokļa principā ir pieņemami.

123. Visbeidzot, lietā iesaistīto dalībvalstu valdības norāda, ka Kopiena neīsteno konkurences politiku valsts saistošu grāmatu cenu sistēmu jomā. Austrijas valdība norāda, ka par

valsts saistošu grāmatu cenu sistēmu var runāt tad, ja dalībvalsts likums nosaka saistošas cenas grāmatām, kas laistas tirgū attiecīgās dalībvalsts teritorijā. Arī tad, ja šī sistēma attiecas uz importētām vai atpakaļievestām grāmatām, ir jāuzskata, ka runa ir par valsts saistošu grāmatu cenu sistēmu.

124. Vācijas valdība apšauba EKL 10. panta 2. punkta apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu piemērojamību. Ja uz pasākumu neattiecas *Dassonville* formula un tas neizpilda *Keck* izņēmuma nosacījumus, EKL 28. pants un EKL 30. pants ir jāuzskata par specifiskākiem noteikumiem, kuri izslēdz EKL 10. panta 2. punkta apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu piemērošanu.

2) Tiesiskais vērtējums

125. Iesniedzējtiesa mums jautā, vai EKL 10. panta 2. punktā noteiktais dalībvalstu lojalitātes pienākums apvienojumā ar konkurences tiesību noteikumiem, kas izriet no EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta un EKL 81. panta, ir interpretējams tādējādi, ka ar to ir saderīga *BPrBG* pieņemšana.

126. Šis jautājums tiek uzdots tikai tam gadījumam, ja tāds valsts noteikums kā *BPrBG* 3. pants nav pasākums ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību EKL 28. panta izpratnē.

127. EKL 81. pants ir uzņēmumiem adresēta tiesību norma, ko piemēro nolīgumu uzņēmumu starpā un saskaņotu darbību gadījumos. Tādēļ EKL 81. pantu principā nevar piemērot dalībvalstu valsts varas realizēšanai. Tomēr EKL 10. panta 2. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāatturas no visiem pasākumiem, kas varētu traucēt EK līguma mērķu sasniegšanu. Saskaņā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu Kopienas darbība paredz sistēmu, kas nodrošina to, ka iekšējā tirgū nav izkropļota konkurence. Kopienas konkurences politika it īpaši ir konkretizēta

EKL 81. pantā. Līdz ar to dalībvalstīm saskaņā ar EKL 10. panta 2. punktu apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu ir jāatturas no visiem pasākumiem, kas varētu ietekmēt EKL 81. panta lietderīgo iedarbību [39]. Tas attiecas arī uz dalībvalstu pasākumiem, kam ir normatīvs vai administratīvs raksturs [40].

128. No otras puses, ir atzīts, ka ne visi dalībvalsts pasākumi, kas ietekmē konkurenci, var būt EKL 10. panta 2. punkta apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. panta 1. punktu pārkāpums [41]. Tik plaša lojalitātes pienākuma piemērošana nozīmētu, ka dalībvalstis būtu pakļautas Kopienu tiesību kontrolei arī jomās, kurās kompetence saskaņā ar ierobežotās kompetences principu ir dalībvalstīm un nevis Kopienai [42].

129. Par šīs norobežošanas sarežģīto raksturu liecina tas, ka, piemēram, dalībvalstu pasākumi ekonomikas vai kultūras politikas jomā, kas saskaņā ar EKL 98. un turpmākiem pantiem vai attiecīgi saskaņā ar EKL 151. pantu ir dalībvalstu kompetencē, var ietekmēt konkurenci. Ja, balstoties uz lojalitātes pienākumu, tiktu pārbaudīta visu dalībvalstu pasākumu, kas tiek īstenoti šajās jomās, ietekme uz konkurenci, šādā gadījumā dalībvalstis arī šo pasākumu gadījumā tiktu iežņaugtas "konkurences tiesību korsetē". Tas nav saderīgi ar ierobežotās kompetences principu.

130. Tādējādi šajā jomā Tiesas judikatūru [43] raksturo, no vienas puses, nepieciešamība saglabāt dalībvalstu kompetenci, no otras puses, prasība, ka dalībvalstu īstenotie pasākumi nedrīkst apdraudēt Kopienas konkurences politiku.

131. Uzskatīt, ka ir pārkāpts EKL 10. panta 2. punkts apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu, saskaņā ar tagad jau pastāvīgo judikatūru var tikai tad, ja dalībvalsts nosaka pienākumu noslēgt tādas aizliegtas vienošanās, kas ir pretējas EKL 81. pantam (*pirmais gadījums*), atbalsta tās (*otrais gadījums*) vai nostiprina

39 — Skat., cita starpā, Tiesas 1977. gada 16. novembra spriedumu lietā 13/77 *GB-Inno-BM* (*Recueil*, 2115. lpp., 31. punkts); 1988. gada 21. septembra spriedumu lietā 267/86 *Van Eycke* (*Recueil*, 4769. lpp., 14. punkts); 1994. gada 9. jūnija spriedumu lietā C-153/93 *Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft* (*Recueil*, I-2517. lpp., 14. punkts); 1998. gada 18. jūnija spriedumu lietā C-266/96 *Corsica Ferries France* (*Recueil*, I-3949. lpp., 35. punkts); 1995. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-96/94 *Centro Servizi Spediporto* (*Recueil*, I-2883. lpp., 20. punkts); 1993. gada 17. novembra spriedumu lietā C-185/91 *Reiff* (*Recueil*, I-5801. lpp., 14. punkts); Emmerich, W., izdevumā: Dauses, M., *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts*, H. I. § 1, 9. papildu izdevums, 11. punkts; Wollmann, H., izdevumā: Mayer, H., *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag*, Manz, 2006, Art. 81 EGV, 72. izdevums, 3. punkts.

40 — Iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van Eycke*, 16. punkts; iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā D*elta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft*, 14. punkts.

41 — Skat. ģenerāladvokāta Darmona [*Darmon*] 1993. gada 14. jūlija secinājumus, kas sniegti iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minētajā lietā *Reiff*, 32. punkts.

42 — 39. zemsvītras piezīmē minētais Emmerich, W., 12. punkts.

43 — Par šīs judikatūras izsmeļošu analīzi skat., it īpaši, Henriksen, U. B., *Anti-Competitive State Measures in the European Community*, Handelshøjskolens Forlag, 1994; Schwarze, J., "Der Staat als Adressat des europäischen Wettbewerbsrecht", *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 2000, 613. un nākamā lpp., 616.–622. lpp.

šādu vienošanos ietekmi (*trešais gadījums*), vai ja tā atņem savam tiesiskajam regulējumam likuma spēku, deleģējot privātiem saimnieciskās darbības subjektiem atbildību par tādu lēmumu pieņemšanu, kas ietekmē ekonomiskās intereses (*ceturtais gadījums*) [44].

vērsta vienošanās, pie kuras varēja piesaistīt valsts pasākumu.

a) Pienākums noslēgt pret konkurenci vērstu vienošanos, šādas vienošanās atbalstīšana vai tās ietekmes nostiprināšana

i) Pret konkurenci vērsta vienošanās?

132. Pirmajos trīs gadījumos galvenais nosacījums ir dalībvalsts pasākuma sasaiste ar pret konkurenci vērstu vienošanos. Šajā ziņā var runāt par dalībvalstu *pakārtotu* rīcību [45]. Izskatāmajā lietā galvenokārt [46] *Sammelrevers* 1993 ir jāaplūko kā pret konkurenci

133. Saskaņā ar *Sammelrevers* 1993 sistēmu Austrijas mazumtirgotājiem bija saistošas Vācijas izdevēju noteiktās mazumtirdzniecības cenas. Tās bija fiksētās cenas. Tā kā vertikālā fiksēto cenu noteikšana atbilst EKL 81. panta 1. punkta a) apakšpunktā minētā vispārējā piemēra parametriem, nešaubos, ka tā ir bijusi konkurenci ierobežojoša vienošanās [47]. Pēc manām domām, ir jāapstiprina arī šī pasākuma ietekme uz konkurenci [48]. Tā kā izskatāmajā lietā ir nepārprotami, ka lielākā daļa Austrijā pārdoto grāmatu ir vācu

44 — Pastāvīgā judikatūra kopš Pirmās instances tiesas 1988. gada 21. septembra spriedumā lietā *Van Eyck*, kas minēts iepriekš 39. zemsvītras piezīmē, 16. punkts. Skat. arī 1993. gada 17. novembra spriedumu lietā C-2/91 *Meng* (*Recueil*, I-5751. lpp., 14. punkts); iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Reiff*, 14. punkts; und spriedumu lietā C-245/91 *Ohra Schadeverzekeringen* (*Recueil*, I-5851. lpp., 10. punkts).

45 — Šo jēdzienu lieto iepriekš 43. zemsvītras piezīmē minētais Schwarze, J., 621. lpp.

46 — *Sammelrevers* 1993 grozītā versija, kas stājās spēkā 2000. gada 30. jūnijā, neparedz iesaistīt Austrijas izdevējus, vairumtirgotājus un mazumtirgotājus. Tādēļ Komisija attiecībā uz šo vienošanos atzina, ka grozītā versija nevar ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Tiktāl šķiet, ka šajā gadījumā runa nav par vienošanos, kas *vērsta pret konkurenci*.
Turklāt (drīzāk teorētiski) būtu iespējams, ka *BPrBG* pats ir pret konkurenci vērsta vienošanās. Atbilstoši judikatūrai pasākumiem var būt divējāds raksturs, proti, tie var būt gan valsts, gan uzņēmumu īstenoti pasākumi (Tiesas 1985. gada 30. janvāra spriedums lietā 123/83 *Clair*, *Recueil*, 391. lpp., 19. un 20. punkts). Tomēr nosacījums būtu, lai, neskatoties uz savu likuma būtību, *BPrBG* ir *vienošanās* starp attiecīgajiem uzņēmumiem. Pēc manām domām, izskatāmajā lietā to nevar uzskatīt. Tas, ka ieinteresētās personas, iespējams, ierosināja likumdošanas procedūru un tās ietvaros tika uzklausītas, nav pietiekams iemesls, lai uzskatītu, ka runa ir par privātu personu vienošanos, kam ir normatīvs raksturs.

47 — Viedokli, ka *Sammelrevers* 1993 neierobežoja konkurenci (tā uzskata Vranes, E., *Buchpreisbindung und rule of reason*, Manz, 1999, 38.–41. lpp.) es uzskatu par nepārliecinošu. Kā jau es norādīju savos 2008. gada 4. septembra secinājumos, kas sniegti lietā C-209/07 *Beef Industry Development Society* un *Barry Brothers* (Krājums 2009, I-8637. lpp., 51.–58. punktam), ne jau jebkura priekšrocība, kas izriet no vienošanās patērētāju labā, nozīmē konkurences ierobežojumu izbeigšanos. Par uzņēmumu izveidoto saistošu grāmatu cenu pārrobežu sistēmu izvērtējumu no konkurences tiesību viedokļa skat., it īpaši, iepriekš 5. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *VBVB* un *VVVB*/Komisija, 44. un 45. punkts.

48 — Šajā sakarā jāņem vērā, ka saskaņā ar *Sammelrevers* 1993 sistēmu gan nebija paredzēta horizontāla vienošanās starp izdevējiem, tomēr līgumi, kas tika noslēgti pēc tipveida līguma parauga un kuru izpildi nodrošināja pilnvarotā persona, ir jāaplūko visi kopā kā viens veselums, 1991. gada 28. februāra spriedums lietā C-234/89 *Delimitis* (*Recueil*, I-935. lpp., 19. un nākamie punkti).

grāmatas, ir jāuzskata, ka šis pasākums varēja ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Tādējādi *Sammelrevers* 1993 sistēma varētu būt izpildījusi EKL 81. panta 1. punktā izvirzītos nosacījumus [49].

134. Tomēr jāņem vērā, ka EKL 81. pantam ir divpakāpju uzbūve. Uzskatīt, ka runa ir par vienošanos, kas ir pretēja EKL 81. pantam, var tikai tad, ja šo vienošanos nepieļauj EKL 81. panta 3. punkts [50]. Līdz ar to dalībvalstij nevar pārmest, ka tā ir noteikusi pienākumu noslēgt vienošanos, kas atbilstoši EKL 81. panta 3. punktam ir atļauta, ir atbalstījusi to vai nostiprinājusi tās ietekmi. Tādēļ iesniedzējtiesas uzdevums ir izvērtēt, vai izskatāmajā lietā bija izpildīti EKL 81. panta 3. punkta nosacījumi [51], proti, vai *Sammelrevers* 1993 sistēma ir palīdzējusi uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu vai veicinājusi tehnisku vai saimniecisku attīstību, reizē ļaujot patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem, neuzspiežot attiecīgiem uzņēmumiem ierobežojumus, kuri nav obligāti vajadzīgi, lai sasniegtu šos mērķus vai neļaujot šādiem uzņēmumiem likvidēt konkurenci attiecībā uz šo ražojumu būtisku daļu.

135. Šāda analīze prasa apjomīgu faktu noskaidrošanas darbu [52]. Tādēļ uzskatu par piemērotu vispirms izskatīt jautājumu, vai Austrijas likumdevējs ir noteicis pienākumu noslēgt *Sammelrevers* 1993, atbalstījis to vai nostiprinājis tās ietekmi.

49 — Tam piekrīt Hofmann. T., "Buchpreisbindungen auf dem Prüfstand des Europarechts", *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2000, 561. un 562. lpp.

50 — Skat. Tiesas 1987. gada 3. decembra spriedumu lietā 136/86 *BNIC/Aubert* (*Recueil*, 4789. lpp., 21. punkts), kurā Tiesa pievērsās jautājumam par EKL 81. panta 3. punktu.

51 — Ar Padomes 2002. gada 16. decembra Regulas (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā, (OV 2003, L 1, 1. lpp.) spēkā stāšanos aizliegumu sistēmu ar atkāpi aizstāja pašnovērtēšanas sistēma (Regulas Nr. 1/2003 1. panta 1. un 2. punkts). Kopš šī brīža dalībvalstu tiesām ir pienākums izvērtēt EKL 81. panta 3. punkta nosacījumus (šajā sakarā skat. Komisijas paziņojumu par Komisijas un valsts tiesu iestāžu sadarbību, piemērojot EK līguma 81. un 82. pantu, OV 2004, C 100, 54. lpp.).
Es secinu, ka valsts tiesa otrajā prejudiciālajā jautājumā ir uzskatījusi, ka trūkst empīrisku datu, kas apliecinātu, ka ar likumu noteiktās saistošās grāmatu cenas ir piemērots līdzeklis, lai sasniegtu izvirzītos mērķus veicināt grāmatu izdošanu, nodrošināt grāmatu dažādību par samērīgām cenām un mazumtirgotāju daudzveidību. Tomēr es neuzskatu, ka valsts tiesa ar to gribēja parādīt, ka tā ir ieguvusi pierādījumus par EKL 81. panta 3. punkta nosacījumiem izskatāmajā lietā un ka pēc tās pārliecības šie nosacījumi nav izpildīti.

52 — Vērtējumu pārskats par *Sammelrevers* 1993 saderību ar EKL 81. panta 3. punktu ir atrodams pie iepriekš 49. zemsvītras piezīmē minētā Hofmann, T., 562.–567. lpp.; 3. zemsvītras piezīmē minētais Engelmann, M., 125.–165. lpp.

ii) Pienākuma noteikšana, atbalstīšana vai ietekmes nostiprināšana

— Tiešs *Sammelrevers* 1993 turpinājums?

136. Judikatūrā tiek uzskatīts, ka pret konkurenci vērsta vienošanās tiek pastiprināta, ja dalībvalsts pilnībā vai daļēji pārņem tikai [noteiktus] pret konkurenci vērstas vienošanās starp uzņēmumiem elementus [53]. Ar vienošanās, kas vērsta pret konkurenci, atbalstīšanu vai veicināšanu Tiesa saprot pasākumus, kas uzņēmumus iedrošina šādai rīcībai [54].

139. Izskatāmajā lietā nevar uzskatīt, ka *BPrBG* ir tiešs *Sammelrevers* 1993 turpinājums jau tādēļ vien, ka brīdī, kad stājās spēkā *BPrBG*, Austrijas izdevēji, vairumtirgotāji un mazumtirgotāji vairs nebija *Sammelrevers* 1993 līgumslēdzējas puses.

137. Ņemot vērā, ka saistošu grāmatu cenu sistēma, ko valsts noteica, pieņemot *BPrBG*, aizstāja *Sammelrevers* 1993, izskatāmajā lietā kā valsts pasākums ir jāaplūko *Sammelrevers* 1993 ietekmes nostiprināšana.

— Turpinājums, balstoties uz *BPrBG* 10. panta pārejas noteikumu?

138. Kā jau iepriekš [55] norādīju, šī gadījuma galvenā pazīme ir valsts pasākuma *pakārtotais raksturs* attiecībā uz vienošanos, kas vērsta pret konkurenci, starp uzņēmumiem. Tādējādi izskatāmajā lietā, pirmkārt, rodas jautājums, vai *BPrBG* tieši turpināja *Sammelrevers* 1993, otrkārt, vai *BPrBG* 10. panta pārejas noteikums nodrošināja šādu turpinājumu un, treškārt, vai ir pietiekoši, ja pasākumiem ir līdzīgs saturs.

140. Tomēr turpinājumu varētu nodrošināt *BPrBG* 10. pants, kas uz pārejas laiku nosaka, ka ir jāpiemēro piegādājamo grāmatu sarakstā minētās cenas, kas publicētas 2000. gada 20. jūnija izdevumā. Es saprotu, ka sarakstā ir publicētas mazumtirdzniecības cenas, kas noteiktas *Sammelrevers* 1993 sistēmas ietvaros.

53 — Iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *van Eycke*, 18. punkts; 44. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Meng*, 19. punkts.

54 — Tiesas 1989. gada 11. aprīļa spriedums lietā 66/86 *Ahmed Saeed* (*Recueil*, 803. lpp., 49. un 52. punkts); 1998. gada 18. jūnija spriedums lietā C-35/96 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-3851. lpp., 51. punkts). Šajā sakarā skat. iepriekš 43. zemsvītras piezīmē minēto Schwarze, J., 621. lpp.

55 — Šo secinājumu 133. punkts.

141. Tomēr jāņem vērā, ka saskaņā ar *BPrBG* 10. pantu tiek turpināta gan cenu piemēro-

šana, par kurām panākta vienošanās *Sammelrevers* 1993 sistēmā, tomēr saskaņā ar to neturpina piemērot pārējos *Sammelrevers* 1993 noteikumus. *Sammelrevers* 1993 un *BPrBG* kopējie noteikumi atšķiras it īpaši ar to, ka atbilstoši *BPrBG* fiksētās cenas tiek aizstātas ar minimālajām cenām, ka var ņemt vērā gūtās tirdzniecības priekšrocības un mazumtirgotājiem ir iespēja samazināt Austrijas mazumtirdzniecības cenas līdz pat 5 % apmērā [56].

142. Tādējādi arī *BPrBG* 10. pants nav noteikums, kas *BPrBG* pakārtotu *Sammelrevers* 1993 sistēmai.

— Vai ir pietiekoši, ja pasākumiem ir līdzīgs saturs?

143. Līdz ar to rodas jautājums, vai *Sammelrevers* 1993 ietekmes nostiprināšana ir spēkā arī tādā gadījumā, ja *BPrBG* pēc satura ir līdzīgs *Sammelrevers* 1993.

144. Izskatāmajā lietā šis jautājums rodas īpaši uzstājīgi tādēļ, ka Austrijas likumdevējs ir skaidri licis saprast, ka tas principā vēlas saglabāt *Sammelrevers* 1993 paredzēto vertikālo cenu noteikšanu un tādēļ, ka hronoloģiski *BPrBG* spēkā stāšanās ir cieši saistīta ar Austrijas izdevēju, vairumtirgotāju un mazumtirgotāju izstāšanos no *Sammelrevers* 1993 sistēmas.

145. Neskatoties uz iesniedzējtiesas minētajiem apstākļiem, nedomāju, ka *Sammelrevers* 1993 ietekmes nostiprināšanu var saskatīt tajā apstāklī, ka *BPrBG* satura ziņā ir pārņēmis *Sammelrevers* 1993 elementus.

146. To katrā ziņā noliedz judikatūras *teksts*. Atbilstoši judikatūrai pret konkurenci vērsta vienošanās tiek pastiprināta tikai tad, ja dalībvalsts *pilnībā vai daļēji pārņem tikai* [noteiktus] pret konkurenci vērstas vienošanās starp uzņēmumiem elementus [57].

147. Austrijas likumdevējs nav pilnībā pārņēmis *Sammelrevers* 1993. Pēc manām domām, nevar uzskatīt, ka ir notikusi daļēja pārņemšana judikatūras izpratnē. Jēdzienu "daļēja pārņemšana" es saprotu tādējādi, ka par šādu pārņemšanu var runāt tādā gadījumā, ja pret konkurenci vērstās vienošanās priekšmets ir sadalāms un dalībvalsts ir pārņēmusi tikai vienu šīs vienošanās priekšmeta daļu, neizmainot tās saturu. Lai atkal uztvertu pakārtotības ideju, domāju, ka judikatūra

56 — Turklāt šķiet, ka grāmatas, kas ir pamata prāvas priekšmets, nav grāmatas, kas ir publicētas 2000. gada 20. jūnija izdevumā iekļautajā piegādājamo grāmatu sarakstā. Tādēļ šķiet, ka *BPrBG* 10. pantam nav nozīmes izskatāmajā tiesvedībā.

57 — Iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *van Eycke*, 18. punkts; 44. zemsvītras piezīmē minētais *Meng*, 19. punkts.

attiecas tikai uz tādiem dalībvalstu pasākumiem, kas ir *strikti pakārtoti* vienai pastāvošas uzņēmumu vienošanās daļai [58]. Tam par labu runā arī apstāklis, ka saskaņā ar judikatūru dalībvalstij ir *tikai* jāpārņem attiecīgais pasākums.

148. Izskatāmajā lietā Austrijas likumdevējs likumdošanas procedūrā gan ir iesaistījis *Sammelrevers* 1993. Tomēr, kā jau iepriekš minēts [59], tas ir izmainījis šīs sistēmas saturu. Tādēļ, pēc manām domām, nevar uzskatīt, ka likumdevējs ir tikai daļēji pārņēmis *Sammelrevers* 1993.

149. Vēl es domāju, ka tikai šāda ierobežota judikatūras interpretācija ir saderīga ar ierobežotās kompetences principu. Kā jau minēts iepriekš [60], EKL 10. pantā noteiktā lojalitātes pienākuma kontekstā ir jāņem vērā, ka dalībvalsts tās kompetences jomās principā var pieņemt pasākumus, kuriem ir konkurenci ierobežojošs mērķis vai kas ierobežo konkurenci. Tādēļ apstāklis, vai un cik lielā mērā pasākums ietekmē konkurenci, nevar būt noteicošais kritērijs [61].

150. Pēc manām domām, šis princips neļauj klasificēt normatīvu pasākumu kā pret konkurenci vērstas vienošanās ietekmes nostiprināšanu tikai tādēļ vien, ka tam ir līdzīgs, konkurenci ierobežojošs mērķis vai līdzīga konkurenci ierobežojoša iedarbība. Šādos gadījumos, kā to skaidri atspoguļo izskatāmā lieta, ir ārkārtīgi sarežģīti, pat neiespējami, konkrēti norobežot pieņemamu atsevišķu dalībvalsts pasākumu no nepieņemamas satura pārņemšanas.

151. Ar ierobežotu, stingri pakārtotu pieeju tiek novērsta arī paradoksālā situācija, ka dalībvalsts pasākums kādā dalībvalstī ir EKL 10. panta 2. punkta apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu pārkāpums tikai tādēļ, ka uzņēmumi

58 — Šādā nozīmē skat., piemēram, Tiesas 1987. gada 1. oktobra spriedumu lietā 311/85 *van Vlaamse Reisbureaus* (*Recueil*, 3801. lpp., 23. punkts). Šajā sakarā skat. arī Weuster, A., *Die Neurelegung der Buchpreisbindung in Deutschland*, Boorberg, 2007, 216. un 217. lpp.

59 — Skat. šo secinājumu 142. punktu.

60 — Skat. šo secinājumu 129. un 130. punktu.

61 — Skat. Joliet, R., National anti-competitive Legislation and Community Law, *Fordham International Law Journal*, 1989, 174. lpp.; 43. zemsvītras piezīmē minētais Henriksen, U. B., 69. lpp. Judikatūra noraidoši izturas pret pieeju, kas aprobežojas ar valsts pasākuma saturu vai ietekmi uz konkurenci, skat., it īpaši, iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *van Eycke*, 18. punkts; kā arī iepriekš 44. zemsvītras piezīmē minēto *Meng*, 14.–22. punktam. Par spriedumu lietā *van Eycke* skat. iepriekš 44. zemsvītras piezīmē minēto Henriksen, U. B., 114. lpp. Turpretī 39. zemsvītras piezīmē minētais Emmerich, W., 15. punkts, piedāvā šādu pieeju.

pirms tam ir noslēguši vienošanos ar līdzīgu iedarbību, bet citā dalībvalstī šādu pasākumu ir atļauts pieņemt, jo šeit uzņēmumi pirms tam nav noslēguši atbilstoša satura vienošanos.

152. Pēc manām domām, nav pretrunu tajā apstāklī, ka dalībvalstij gan ir atļauts pēc savas iniciatīvas pieņemt likumu, kam ir konkurenci ierobežojošs mērķis vai iedarbība, tomēr atbilstoši lojalitātes pienākumam tai ir aizliegts nostiprināt līdzīgas uzņēmumu vienošanās ietekmi. Pretruna šeit būtu tādā gadījumā, ja saskaņā ar lojalitātes pienākumu būtu svarīgi, vai likumam ir konkurenci ierobežojošs mērķis vai iedarbība. Tomēr saskaņā ar ierobežotās kompetences principu [62] šādu interpretāciju nevar piemērot. Gluži pretēji, dalībvalstij nevar liegt iespēju pieņemt normatīvu pasākumu ar līdzīgu saturu kā vienošanās starp uzņēmumiem gadījumā, ja pasākums tiek pieņemts pēc dalībvalsts iniciatīvas.

153. Tādējādi šajā gadījumā lojalitātes princips tikai aizliedz dalībvalstīm nostiprināt vienošanās starp uzņēmumiem, kas ir pretēja EKL 81. pantam, ietekmi, pilnībā vai daļēji pārņemot šo uzņēmumu vienošanos stingras pakārtotības izpratnē, neizmainot to vai nepārveidojot tās saturu. Komisija pamatoti norāda, ka šāda dalībvalstu rīcība darbojas kā signāls, kas var apdraudēt Kopienas konkurences politikas lietderīgo iedarbību (*effet utile*).

154. Līdz ar to fakts, ka *BPrBG* satura ziņā ir saistīts ar *Sammelrevers* 1993, pēc manām domām, nenozīmē *Sammelrevers* 1993 ietekmes nostiprināšanu.

iii) Secinājums

155. Rezultātā, neatkarīgi no *Sammelrevers* 1993 vērtējuma no konkurences tiesību viedokļa, *BPrBG* pieņemšanu nevar uzskatīt par pienākuma noslēgt pret konkurenci vērstu vienošanos noteikšanu, šādas vienošanās atbalstīšanu vai tās ietekmes nostiprināšanu.

b) Atbildības deleģēšana privātiem saimnieciskās darbības subjektiem par tādu lēmumu pieņemšanu, kas ietekmē ekonomiskās intereses

156. Atbilstoši iepriekš minētajam ceturtajam gadījumam [63] lojalitātes pienākums var tikt pārkāpts arī tādējādi, ka dalībvalsts atņem pasākumam likuma spēku, deleģējot privātiem saimnieciskās darbības subjektiem atbildību par tādu lēmumu pieņemšanu, kas

62 — Skat. šo secinājumu 129. un 130. punktu.

63 — Skat. šo secinājumu 132. punktu.

ietekmē ekonomiskās intereses. Šī pastāvīgajā judikatūrā aplūkotā ceturtā gadījuma analīze liecina, ka it īpaši spriedumā lietā *Leclerc/Au blé vert* [64] šim gadījumam ir pievērsta uzmanība [65].

157. Par valsts pilnvaru deleģēšanu privātiem saimnieciskās darbības subjektiem principā var runāt tad, ja valsts normatīvie akti pilnvaro privātos saimnieciskās darbības subjektus noteikt trešām personām saistošas cenas, kuras nekontrolē valsts [66].

158. Pret šī gadījuma piemērojamību izskatāmajā lietā it īpaši tiek apgalvots, ka tajā nav uzņēmumu vienošanās (i), atbildība par lēmumu pieņemšanu nav deleģēta privātiem saimnieciskās darbības subjektiem (ii) un Kopiena neīsteno konkurences politiku valsts saistošu grāmatu cenu sistēmu jomā (iii).

i) Pakārtotības nepieciešamības neesamība

159. Daļēji arī šajā gadījumā tiek prasīts, lai būtu stingra pakārtotība nolīgumam starp uzņēmumiem, kas ir pretrunā EKL 81. pantam [67].

160. Šis viedoklis mani nepārliecina.

161. *Pirmkārt,* judikatūrā es neatrodu nevienu pierādījumu tam, ka arī šajā ceturtajā gadījumā pasākumiem ir jābūt stingri pakārtotiem uzņēmumu nolīgumam, kas vērsts pret konkurenci.

64 — 5. zemsvītras piezīme, 15. punkts.

65 — Skat. iepriekš 43. zemsvītras piezīmē minēto Henriksen, U. B., 114. un 115. lpp.

66 — Šajā sakarā skat. arī Niemeyer, J., "Die Anwendbarkeit von Art. 85 und 86 EG-Vertrag auf staatliche Maßnahmen", *Wirtschaft und Wettbewerb*, 1994, 721. un nākamā lpp., 723. lpp..

67 — Skat. iepriekš 58. zemsvītras piezīmē minēto Weuster, A., 219. lpp.; iepriekš 66. zemsvītras piezīmē minēto Niemeyer, J., 730. un 731. lpp.; iepriekš 43. zemsvītras piezīmē minēto Schwarze, J., 620.–622. lpp.

162. Gluži pretēji, Tiesa spriedumā lietā *Leclerc/Au blé vert* pamatojas uz to, ka šādi valsts tiesību akti, kas, deleģējot grāmatu izdevējiem vai importētājiem atbildību brīvi noteikt mazumtirdzniecībai saistošās cenas, *padara par nevajadzīgu* uzņēmumu rīcību, kas ir aizliegta saskaņā ar EKL 81. panta 1. punktu, ierobežo EKL 81. panta lietderīgo iedarbību un tādēļ ir pretrunā EKL 10. panta 2. punktam [68]. Tiesa šajā spriedumā gan nav skaidri apstiprinājusi, ka valsts saistošu grāmatu cenu sistēma ietilpst ceturtā gadījuma piemērošanas jomā [69]. Tomēr šajā gadījumā, kurā nenoliedzami nepastāvēja iepriekšēja vienošanās starp uzņēmumiem, tā turpināja pārbaudīt lojalitātes principa pārkāpumu un uzskatīja, ka šāds pārkāpums konkrētu nosacījumu gadījumā ir iespējams [70]. Pēc manām domām, tas ļauj secināt, ka ceturtajā gadījumā Tiesa neprasa, lai valsts pasākums būtu stingri pakārtots esošam, pret konkurenci vērstam uzņēmumu nolīgumam [71]. Turpmākos Tiesas spriedumos es neatrodu neko, kas liecinātu, ka Tiesa ir atteikusies no šīs pieejas [72].

163. *Otrkārt*, neuzskatu par piemērotu attiecināt šo gadījumu tikai uz pasākumiem, kas ir pakārtoti pret konkurenci vērstiem uzņēmumu nolīgumiem. Kā norādīts iepriekš [73], nevar ņemt vērā tikai to, vai valsts pasākums ietekmē konkurenci un kāda ir šī ietekme. Tas gan arī nav attiecīgā gadījuma būtība. Dalībvalstīm piedēvētā rīcība, uz ko attiecas ceturtais gadījums, drīzāk izpaužas tādējādi, ka dalībvalsts neizpilda *vienošanās starp uzņēmumiem* nosacījumu, ko prasa EKL 81. pants. Jāaptver ir normatīvie pasākumi, kas ir tikai

68 — Skat. iepriekš 5. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Leclerc/Au blé vert*, 15. punkts.

69 — Šajā sakarā jāņem vērā, ka šie četri gadījumi tika "nostiprināti" tikai iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *van Eycke*, 16. punkts, un līdz ar to — pēc sprieduma lietā *Leclerc/Au blé vert* pasludināšanas.

70 — Skat. iepriekš 5. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma lietā *Leclerc/Au blé vert* 20. punktu un rezolutīvo daļu.

71 — Hoffman, A. B., "Anti-competitive State Legislation Condemned under Article 5, 85 and 86 of the EEC Treaty: How Far Should the Court Go after Van Eycke?", *European Court Law Review*, 1990, 17. lpp., domā, ka iepriekšējais sprieduma projekts ir pievērsies šīs jautājumam un atbildējis uz to apstiprinoši. Iepriekš 61. zemsvītras piezīmē minētais Joliet, R., 172. lpp., uzskata, ka Tiesa valsts pasākumu principā ir uzskatījusi par nesaderīgu ar EKL 10. panta 2. punktu, EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu. Iepriekš 43. zemsvītras piezīmē minētais Henriksen, U.B., 59. un 140. lpp., pauž viedokli, ka Tiesa gan nav skaidri atbildējusi uz šo jautājumu, tomēr no sprieduma izriet, ka tā ir gribējusi sniegt apstiprinošu atbildi. Iepriekš 43. zemsvītras piezīmē minētais Schwarze, J., 618. lpp., uzskata, ka Tiesa šo jautājumu ir izvirzījusi, bet nav uz to atbildējusi.

72 — It īpaši iepriekš 44. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Meng* un spriedumā lietā *Öhra Schadeverzekeringen*, kā arī iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Reiff* nekas neliecina par atteikšanos no šīs pieejas. Šajās lietās Tiesa izskatīja jautājumu par to, vai tai lojalitātes pienākums ir jāpiemēro arī citām lietām, nevis tikai tām, kas izskatītas līdz attiecīgajam brīdim (šajā sakarā skat. iepriekš 66. zemsvītras piezīmē minēto Niemeyer, J., 725. lpp.). Turklāt tika aplūkots jautājums, vai dalībvalstu pasākumi pārkāpj EKL 10. panta 2. punktu apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu jau tādēļ vien, ka tiem ir konkurenci ierobežojošs mērķis vai iedarbība, kas ir līdzīgi pret konkurenci vērstas uzņēmumu vienošanās mērķim vai iedarbībai. Iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Reiff*, 22. punkts, Tiesa piemēroja iepriekš minēto pārbaudes kritēriju, tomēr noliedza, ka būtu izdarīts pārkāpums, jo, pēc tās domām, šajā gadījumā atbildība par lēmumu pieņemšana netika deleģēta privātiem saimnieciskās darbības subjektiem.

73 — Skat. šo secinājumu 129. un 130. punktu.

bezsatura normatīvās "čaulas", kas privātos saimnieciskās darbības subjektus aizsargā no EKL 81. panta piemērošanas. Šādos gadījumos var tikt ierobežota EKL 81. panta lietderīgā iedarbība [*effet utile*] [74].

ii) Deleģēšana privātiem saimnieciskās darbības subjektiem

166. Līdz ar to izšķirošais ir jautājums, vai *BPrBG* privātiem saimnieciskās darbības subjektiem deleģē atbildību par cenu noteikšanu. Turklāt ir jānošķir austriešu un vācu grāmatas.

164. *Treškārt*, par stingras pakārtotības nosacījuma neesamību šajā gadījumā liecina tas, ka savādāk to vispār nevarētu piemērot, jo valsts pasākums, kas atbildību par lēmumu pieņemšanu deleģē privātiem saimnieciskās darbības subjektiem, padara vienošanos, kas ir pretrunā EKL 81. pantam, par nevajadzīgu.

167. *Vispirms* ir jāizvērtē, vai tiesības noteikt cenas galu galā nepaliek pašu valsts institūciju kompetencē. Šādā gadījumā nevar uzskatīt, ka atbildība ir deleģēta privātiem saimnieciskās darbības subjektiem [75]. Vācijas valdība šajā sakarā atsaucas uz noteikto mazumtirdzniecības cenu satura kontroli, ko saskaņā ar *BPrBG* 7. pantu apvienojumā ar *BPrBG* 1. pantu īsteno valsts tiesa. Austrijas valdība tiesas sēdē nesniedza pamatotu informāciju par veidu, kādā tiesas kontrolē saturu. Katrā ziņā šķiet, ka atbilstoši šiem noteikumiem tiesnesis nevar rīkoties *ex officio*, ja, ņemot vērā *BPrBG* mērķus, mazumtirdzniecības cenas nav atbilstīgas [76]. Pēc manām domām, šādu nosacījumu gadījumā nevar uzskatīt, ka tiesības noteikt cenas galu galā paliek pašu valsts institūciju kompetencē.

165. Rezultātā uzskatu, ka attiecīgajā gadījumā nevar prasīt, lai pasākums būtu stingri pakārtots nolīgumam starp uzņēmumiem, kas ir pretrunā EKL 81. pantam.

74 — Par pārliecinošu (katrā ziņā tikai attiecībā uz šo ceturto gadījumu) es uzskatu ģenerāladvokāta C. O. Lenca [*C. O. Lenz*] pieeju viņa 1986. gada 16. decembra secinājumos, kas sniegti iepriekš 58. zemsvītras piezīmē minētajā lietā *Vlaamse Reisebureaus*, 42. punkts, kurš norāda uz to, ka valsts tiesību norma aizstāj EKL 81. pantā minētos "nolīgumu, lēmumu un saskaņotu darbību" nosacījumus un līdz ar to padara tos par nevajadzīgiem. Priekšnoteikums tam ir, ka dalībvalsts piešķir privātiem saimnieciskās darbības subjektiem valsts pilnvaras ietekmēt konkurences apstākļus un tiem ir iespējams lemt par šo ietekmi uz konkurences apstākļiem. Tas ir dalībvalstu patstāvīgas ietekmes uz konkurences apstākļiem, ko pieļauj EKL 10. panta 2. punkts, robežfaktors. Kritiski pret šo pieeju izturas iepriekš 43. zemsvītras piezīmē minētais Schwarze, J., 621. lpp.

75 — Skat. it īpaši iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft*, 21. un 22. punkts, iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Centro Servizi Spediporto*, 27. punkts, iepriekš 39. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Reiff*, 20.–23. punkts, un 1985. gada 29. janvāra spriedumu lietā 231/83 *Cullet* (*Recueil*, 305. lpp., 17. punkts).

76 — Pēc manām domām, tas arī nosaka atšķirību no spriedumiem, kas minēti 75. zemsvītras piezīmē.

168. *Vēl* ir jānorāda, ka saistībā ar lojalitātes pienākuma pārkāpumu nav svarīgi, vai privātiem saimnieciskās darbības subjektiem ir uzlikts pienākums vai arī ir tikai piešķirtas tiesības noteikt cenas [77].

169. Tātad izskatāmajā lietā ir jāizvērtē, vai *BPrBG* privātiem saimnieciskās darbības subjektiem deleģē atbildību par cenu noteikšanu.

170. Austriešu grāmatām izdevēji Austrijas mazumtirdzniecības cenas var brīvi noteikt pēc sava ieskata. Līdz ar to šo grāmatu gadījumā atbildība par cenu noteikšanu nav deleģēta privātiem saimnieciskās darbības subjektiem.

171. Vācu grāmatu gadījumā katrā ziņā *lēmums pēc būtības* par principiālo Austrijas mazumtirdzniecības cenas apmēru, no vienas puses, un šīs mazumtirdzniecības cenas *noteikšanu*, no otras puses, ir deleģēts diviem atšķirīgiem uzņēmumiem, kas darbojas dažādos tirgus līmeņos. Austrijas mazumtirdzniecības cenu vācu grāmatai tās pārdošanai Austrijā gan nosaka importētājs. Tomēr ņemot vērā, ka tam principā ir saistoša Vācijas mazumtirdzniecības cena, lēmumu pēc būtības par Austrijas mazumtirdzniecības cenu pieņem Vācijas izdevējs. Līdz ar to Vācijas izdevējs ir privātais saimnieciskās darbības subjekts, kam var deleģēt tiesības [noteikt cenu] [78].

172. Pret Vācijas izdevēja atbildību varētu iebilst, ka Vācijas izdevējs nosaka tikai Vācijas mazumtirdzniecības cenas un, pamatojoties uz tām, tiek noteiktas Austrijas mazumtirdzniecības cenas. No tā varētu secināt, ka Vācijas izdevējs nav atbildīgs par Austrijas mazumtirdzniecības cenas noteikšanu, bet gan Vācijas mazumtirdzniecības cena ir tikai faktors, no kura atbilstoši *BPrBG* norādēm izriet Austrijas mazumtirdzniecības cena [79].

173. Katrā ziņā vispirms jāņem vērā, ka tad, ja grāmata tiek pārdota Vācijā un Austrijā, Vācijas izdevējs savos apsvērumos var iekļaut arī pārdošanu Austrijā, turklāt izplatīšanas nozīme Austrijā var atšķirties atkarībā no izdevēja un grāmatas. Vēl jāņem vērā, ka Vācijas izdevējs, pateicoties piešķirtajām tirdzniecības priekšrocībām, kaut arī rēķinoties ar neērtībām [80], var ietekmēt Austrijas mazumtirdzniecības cenas.

77 — Iepriekš 54. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā Komisija/Itālija, 55. punkts; 58. zemsvītras piezīmē minētais Weuster, A., 218. lpp.

78 — Parasti importa gadījumos no izdevēja būs atkarīgs arī lēmums, vai importētājs piešķir zemāku iepirkuma cenu nekā parastā iepirkuma cena.

79 — Iepriekš 75. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Cullet*, 17. punkts.

80 — Skat. šo secinājumu 63.–66. punktu.

174. Turklāt šajā sakarā man nešķiet, ka izšķirošais jautājums ir, cik brīvi Vācijas izdevējs var pieņemt savu lēmumu, bet gan drīzāk, vai Austrijas mazumtirdzniecības cenu noteikšana paliek valsts institūciju kompetencē, vai arī cenas nosaka privātie saimnieciskās darbības subjekti. Ņemot vērā, ka šajā gadījumā Austrijas mazumtirdzniecības cenas noteikšana vācu grāmatām galu galā paliek Vācijas izdevēja kompetencē, es pieņemu, ka *BPrBG* atbildību par cenu noteikšanu vismaz daļēji deleģē arī Vācijas izdevējiem.

175. Rezultātā uzskatu, ka tāds tiesiskais regulējums kā *BPrBG* deleģē privātiem saimnieciskās darbības subjektiem atbildību par pasākumiem, kas ietekmē ekonomiskās intereses. To apstiprina Tiesas rīcība spriedumā lietā *Leclerc*/*Au blé vert*, ko es raksturoju jau iepriekš [81].

iii) Dalībvalstu kompetences kultūras jomā ievērošana

176. Pēc tam, kad Tiesa spriedumā lietā *Leclerc*/*Au blé vert* netieši apstiprināja principiālu pārkāpuma iespēju, padarot par nevajadzīgu pret konkurenci vērstu vienošanos, tā ir atzinusi, ka Kopienai nav konkurences politikas attiecībā uz valsts saistošu grāmatu cenu sistēmām. Tiesa no tā ir secinājusi, ka toreiz spēkā esošajās Kopienu tiesībās nepietiekami bija noteikti pienākumus, kas izriet no EKL 10. panta 2. punkta apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu, lai aizliegtu dalībvalstīm pieņemt tiesību aktus par konkurenci, nosakot grāmatu mazumtirdzniecības cenas, katrā ziņā ar nosacījumu, ka attiecīgajiem tiesību aktiem ir jāatbilst pārējiem attiecīgajiem EK līguma noteikumiem, it īpaši noteikumiem par preču brīvu apriti [82].

177. Domāju, ka šajā Tiesas formulējumā jau ir ietverti visi svarīgākie elementi izskatāmās lietas izvērtējumam, bet par spriedumu ir jāsniedz daži skaidrojumi.

178. *Pirmkārt,* norāde uz konkurences politikas neesamību valsts saistošu grāmatu cenu sistēmu jomā ir jāinterpretē tādējādi, ka būtu jāievēro īpaši Kopienu tiesību noteikumi attiecībā uz šo jomu, ja tādi būtu pieņemti. Tomēr līdz šim attiecībā uz šo jomu nav pieņemts īpašs Kopienas tiesiskais regulējums.

81 — Skat. šo secinājumu 163. punktu.

82 — Iepriekš 5. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Leclerc*, 20. punkts.

179. *Otrkārt*, šo norādi tomēr nevar interpretēt tādējādi, ka īpašo noteikumu trūkuma dēļ Kopiena šajā jomā neīsteno savu politiku. Gluži pretēji, principiālais vertikālās cenu noteikšanas aizliegums, kas izriet no EKL 81. panta, ir daļa no Kopienas starpnozaru politikas, no kuras grāmatas principā nav izslēgtas [83]. Kā izriet no judikatūras, Tiesa ceturto gadījumu citās jomās izvērtē arī tad, ja attiecībā uz šo nozari nav pieņemti īpaši noteikumi [84].

180. *Treškārt*, norādi uz valsts saistošu grāmatu cenu sistēmām gan varētu interpretēt arī tādējādi, ka lietā *Leclerc/Au blé vert* netika skarta EKL 81. panta piemērošanas joma, jo attiecīgais pasākums nebija piemērots, lai ierobežotu tirdzniecību starp dalībvalstīm. Arī šī interpretācija nepārliecina, jo spriedumā lietā *Leclerc/Au blé vert* runa bija par citās dalībvalstīs izdotu grāmatu importu uz Franciju un Francijā izdotu grāmatu reimportu. Sakarā ar būtisku importu no Vācijas arī izskatāmajā lietā nevar uzskatīt, ka fakti attiecas tikai uz vienu valsti [85].

181. Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesas norādi uz Kopienas konkurences politikas neesamību valsts saistošu grāmatu cenu sistēmu jomā, pēc manām domām, var interpretēt tikai tādējādi, ka, piemērojot EKL 10. panta 2. punktu apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu, Tiesa ievēro valsts saistošu grāmatu cenu sistēmas kā dalībvalstu kompetences izpausmi kultūras jomā [86].

182. Dogmatiski šo ievērošanu var pamatot šādi. Izskatāmajā lietā EKL 81. pants netiek tieši piemērots. Ciktāl piemērojot EKL 10. panta 2. punktā noteikto lojalitātes pienākumu dalībvalstīm netieši izriet EKL 81. pantā paredzētie pienākumi, šo pienākumu sakarā ir jāņem vērā ne tikai EKL 81. panta mērķi, bet arī dalībvalstu kompetence kultūras jomā [87].

183. Starpsecinājums ir tāds, ka saskaņā ar judikatūru un iepriekš minēto nepieciešamību ievērot dalībvalstu kompetenci kultūras jomā attiecīgais ceturtais gadījums principā nav piemērojams saistošu grāmatu cenu sistēmām.

83 — Šāds izņēmums ir skaidri jāparedz EK līgumā, skat. 1986. gada 30. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās no 209/84 līdz 213/84 *Asjes* u.c. (*Recueil*, 1425. lpp., 40. punkts).

84 — skat., piemēram, 75. zemsvītras piezīmē minēto judikatūru.

85 — Turpretī, ciktāl tas attiektos tikai uz cenu noteikšanu austriešu grāmatām, katrā ziņā būtu precīzāk jāizvērtē, vai tā var jūtami ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Lai gan arī šajā gadījumā nevar pilnīgi izslēgt pārrobežu saikni (pirkumi, ko veic pārrobežu darba ņēmēji), tomēr ir apšaubāms, vai tā būtu jūtama ietekme.

86 — Līdzīgi arī iepriekš 58. zemsvītras piezīmē minētais *Weuster*, 211.–224. lpp.

87 — Šajā sakarā skat. arī ģenerāladvokāta Darmona [*Darmon*] 1984. gada 3. oktobra secinājumu, kas sniegti iepriekš 5. zemsvītras piezīmē minētajā spriedumā lietā *Leclerc*, 19. un 22. punktu, kurš vairākkārt uzsver nepieciešamību ņemt vērā kompetenci kultūras jomā. Šajā sakarā skat. arī iepriekš 2. zemsvītras piezīmē minēto Fezer, H.-J., 143. lpp.; 49. zemsvītras piezīmē minēto Hofmann, T., 559. lpp.

184. Tomēr ir jāņem vērā, ka judikatūra šai ievērošanai ir izvirzījusi divus nosacījumus. Pasākumam ir jābūt vienīgi valsts saistošu grāmatu cenu sistēmai un valsts tiesiskais regulējums nedrīkst pārkāpt citus EK līguma noteikumus, it īpaši noteikumus par preču brīvu apriti.

— Valsts saistošu grāmatu cenu sistēma

185. Pirmkārt, pasākumam ir jābūt vienīgi valsts saistošu grāmatu cenu sistēmai. No sprieduma lietā *Leclerc/Au blé vert* [88] izriet, ka valsts saistošu grāmatu cenu sistēma pastāv arī tādā gadījumā, ja tā attiecas uz grāmatām, kas tiek importētas no citām dalībvalstīm. Vēl es domāju, ka jautājumā par lojalitātes pienākuma pārkāpumu, ko pieļauj dalībvalsts, nav nozīmes tam, vai importētai grāmatai mazumtirdzniecības cenu pēc būtības nosaka importētājs iekšzemē vai izdevējs citā dalībvalstī.

186. Izskatāmajā lietā es katrā ziņā par apšaubāmu uzskatu to, ka vācu grāmatām Austrijas mazumtirdzniecības cenas principā tiek noteiktas, pamatojoties uz Vācijas mazumtirdzniecības cenām. Tas nozīmē, ka Austrijas mazumtirdzniecības cenas šīm grāmatām tiek noteiktas nevis atbilstoši *BPrBG* kritērijiem, bet gan atbilstoši kritērijiem, kas nav obligāti identiski *BPrBG* noteiktajiem [89]. Man ir pamatotas šaubas, ka šajā ziņā *BPrBG* var kvalificēt kā vienīgi valsts saistošu grāmatu cenu sistēmu sprieduma lietā *Leclerc/Au blé vert* izpratnē.

— Citu EK līguma noteikumu ievērošana, it īpaši noteikumu par preču brīvu apriti

187. Otrkārt, Tiesa spriedumā lietā *Leclerc/Au blé vert* ir atzinusi, ka lojalitātes pienākums nav uzskatāms par pārkāptu, katrā ziņā ar nosacījumu, ka valsts saistošu grāmatu cenu sistēmas noteikumi atbilst citiem attiecīgajiem EK līguma noteikumiem, it īpaši noteikumiem par preču brīvu apriti [90]. Pārveidojot negatīvo nosacījumu pozitīvā nosacījumā tas

88 — 5. zemsvītras piezīme.

89 — Skat. šo secinājumu 174. punktu.

90 — 5. zemsvītras piezīme, 20. punkts.

nozīmē, ka lojalitātes pienākums ir jāuzskata par pārkāptu, ja valsts saistošu grāmatu cenu sistēma pārkāpj preču brīvas aprites vai citus EK līguma noteikumus [91].

188. Tādējādi Tiesa spriedumā lietā *Leclerc/Au blé vert* vispirms neizvērtē lojalitātes pienākuma pārkāpumu, to noraida un pēc tam izvērtē noteikumus par preču brīvu apriti. Gluži pretēji, tā lojalitātes pienākuma pārkāpumu ceturtajā gadījumā izslēdz tikai tādā gadījumā, ja valsts saistošu grāmatu cenu sistēma ir saderīga arī ar pārējiem EK līguma noteikumiem.

189. Pēc manām domām, šī nosacījuma pamatā ir šādi apsvērumi. Kā jau iepriekš minēts, valsts noteiktā saistošu grāmatu cenu sistēma deleģē privātiem saimnieciskās darbības subjektiem atbildību par tādu lēmumu pieņemšanu, kas ietekmē ekonomiskās intereses. Tādēļ principā nevar izslēgt pārkāpumu pret lojalitātes principa ceturto gadījumu. Tomēr valsts saistošu grāmatu cenu sistēmas tiek ņemtas vērā kā dalībvalstu kompetences izpausme kultūras jomā. Šī ievērošana ir pamatota tikai tādā gadījumā, ja dalībvalstu rīcība, veidojot saistošu grāmatu cenu sistēmu, principā ir lojāla Kopienai.

190. Ņemot vērā, ka tādā tiesību norma kā *BPrBG* 3. pants pārkāpj EKL 28. pantu, saskaņā ar judikatūru šajā ziņā Austrijas saistošu grāmatu cenu sistēma nav jāņem vērā kā dalībvalstu kompetences izpausme kultūras jomā.

iv) Secinājums

191. Rezultātā es secinu, ka izdevējiem un importētājiem ar valsts saistošu grāmatu cenu sistēmu piešķirtās tiesības noteikt grāmatām mazumtirdzniecības cenas principā nav pretrunā dalībvalstu pienākumiem, kas izriet no EKL 10. panta 2. punkta apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu, ka izskatāmajā lietā tomēr ir īpaši apstākļi, kuru dēļ ir jāuzskata, ka ir noticis šāds pārkāpums [92].

192. Šis pārkāpums izskatāmajā lietā gandrīz pilnībā atbilst EKL 28. panta pārkāpumam. Tomēr, pretēji Vācijas valdības viedoklim,

91 — 5. zemsvītras piezīme, 20. punkts.

92 — Papildus gan vēl varētu izvērtēt atbilstošu EKL 81. panta 3. punkta piemērošanu. Pēc manām domām, izskatāmajā gadījumā būtu jāpārbauda, vai visi iespējamie lēmumi, kas deleģēti privātiem saimnieciskās darbības subjektiem, izpildītu EKL 81. panta 3. punkta nosacījumus. Visi iespējamie lēmumi ir jāpārbauda tādēļ, ka dalībvalsts šajā gadījumā deleģē atbildību privātiem saimnieciskās darbības subjektiem. Es šaubos, vai tiesiskais regulējums, kas diskriminē citās dalībvalstīs izdotās grāmatas vācu valodā, ir obligāti nepieciešams, lai sasniegtu tos mērķus, ko izvirza saistošās grāmatu cenas.

nevar uzskatīt, ka starp EKL 28. pantu, no vienas puses, un EKL 10. panta 2. punktu apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu, no otras puses, pastāv *lex specialis* attiecības, jo šīm tiesību normām ir dažādi mērķi.

V — Kopsavilkums

193. Kopumā es secinu, ka tāds tiesiskais regulējums kā *BPrBG* nav saderīgs ar noteikumiem par preču brīvu apriti. Tādēļ es iesaku uz pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt apstiprinoši un otro jautājumu noraidīt.

194. Attiecīgajā gadījumā, kad par nevajadzīgu tiek padarīta pret konkurenci vērsta vienošanās, pieņemot valsts noteiktu saistošu grāmatu cenu sistēmu principā netiek pārkāpts lojalitātes pienākums, kas izriet no EKL 10. panta 2. punkta apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu. Tomēr tas ir saistīts ar nosacījumu, ka tā ir vienīgi valsts saistošu grāmatu cenu sistēma un ka šīs sistēmas noteikumi nav pretrunā Kopienu tiesībām, it īpaši noteikumiem par preču brīvu apriti. Katrā ziņā otrais nosacījums izskatāmajā lietā nav izpildīts.

195. Ņemot vērā, ka trešais prejudiciālais jautājums tika uzdots tikai gadījumam, ja atbilde uz pirmo jautājumu būtu noraidoša, iesaku Tiesai uz to neatbildēt.

196. Ja uz trešo jautājumu tomēr ir jāatbild, es ieteiktu Tiesai atbildēt atbilstoši tās līdzšinējai judikatūrai, ka saskaņā ar pašreizējo Kopienu tiesisko regulējumu EKL 10. panta 2. punkts apvienojumā ar EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktu un EKL 81. pantu neaizliedz dalībvalstīm pieņemt tiesību aktus, atbilstoši kuriem grāmatu mazumtirdzniecības cena ir jānosaka grāmatas izdevējam vai importētājam, tomēr ar nosacījumu, ka tā ir vienīgi valsts saistošu grāmatu cenu sistēma un šie tiesību akti atbilst attiecīgajiem EK līguma noteikumiem, it īpaši noteikumiem par preču brīvu apriti.

VI — Secinājumi

197. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uzskatu, ka uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild šādi:

1) pasākuma ar importa ierobežojumiem līdzvērtīgu iedarbību jēdziens, kas izriet no EKL 28. panta, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas uz dalībvalsts tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram iekšzemes izdevējiem un importētājiem ir jānosaka un jāpaziņo mazumtirgotājam saistoša mazumtirdzniecības cena, turklāt citās dalībvalstīs izdotu grāmatu gadījumā importētājs nedrīkst samazināt izdevēja noteikto vai ieteikto mazumtirdzniecības cenu (atskaitot citā dalībvalstī piemēroto apgrozījuma nodokli, pierēķinot iekšzemē spēkā esošo apgrozījuma nodokli), kas noteikta vai ieteikta piemērošanai šajā citā dalībvalstī.

   Tas ir spēkā arī tādā gadījumā, ja šādas grāmatas importētājs var samazināt izdevēja noteikto vai ieteikto mazumtirdzniecības cenu, kas tiek piemērota citā dalībvalstī, ņemot vērā tirdzniecības priekšrocības, ko tas iegūst, saņemot grāmatu par mazāku iepirkuma cenu nekā parastā iepirkuma cena;

2) EKL 28. pants, EKL 30. pants un EKL 151. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka šādu pasākumu nevar pamatot ne ar grāmatas kā kultūras vērtības statusu, ne ar gala patērētāja ieinteresētību iegādāties grāmatas par samērīgām cenām, ne arī ar grāmatu tirdzniecības ekonomisko realitāti.